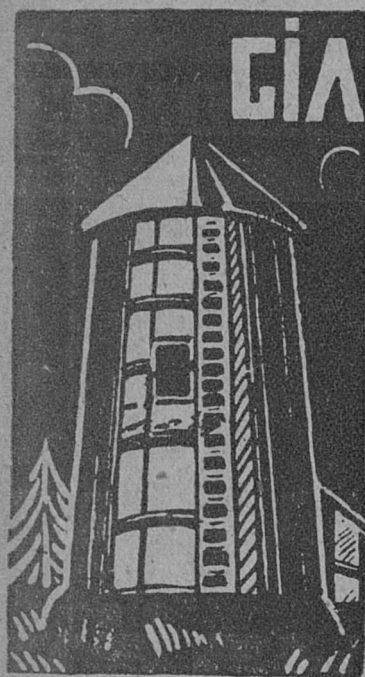

Н 29-9

109

Г. В. БОГАЈЕВСКИЈ

КӨРҮМЈАС

СИЛОСУЈТӨМ

КОМИ ҲИГА ЛЕЗАНИН

46

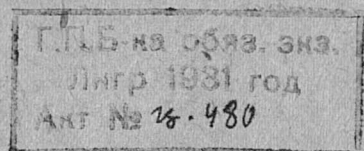
1 9 3 1

Коми-3

2-1289

Проф. Г. В БОГОЈЕВСКÖJ.

KÖRYMЈАС GІЛОСУJTÖM

КОМІЊІГАЛЕҢАНИН
СЫКТЫВКАР 1931 г.

ОБЛОЖКА РАБОТЫ В. ЧЕЛПАНОВА

Проф. Г. В. БОГОЕВСКИЙ

Силосование кормов
перевод с русск. отпеч.
в типогр. Коми госизда-
та в колич. 2500 экз.

О б л и т № 619

г. Сыктывкар
1931 г.

СКӨТЛЫ ЛӨГӨДӘМ ЈОН КӨРЫМ БАЗА

Міјан вoзын, кызі Војвыв крајын, сіз-жө і Комі областын, сувтөдөма мог—кыпөдны скөтвізан овмөс, пөртны Војвыв крајөс зөһнас, щөщ і Комі областөс, скөт візан ыжыд рајонө. Тајө могсө олөмө пөртны колө меджеыд кадөн, мед ескө лоі обеспечітөма пјатілетка помасіг кежлө партіялыг да правітелствоыг задаһнө тыртөм—сетны страналы куім міллон пуд вузөс выј, мед ескө лоі обеспечітөма скөт прөдуктаөн снабжајтөм нөрдорын ужалыгјасөс, мед ескө лоі бурмөдөма олөмсө став ужалыг јөзлыг.

Тајө могыс олөмө пөртны вермана. Сізкө, колө чорыда кутчіены нуөдны скөтвізөм бурмөдан меропріјаттөјас, лөсөдны тырміз да бур көрым база—скөтвізөмын нуөдны сотсіалістіческөј реконструктсіја.

ГІЛОСЛӨН КОЛАНЛУН СКӨТВІЗӨМ БУРМӨДӨМЫН

Медтөдчана меропріјаттө скөтвізөм бурмөдны көрым база лөсөдөмын—көрым сілөсујтөм. Көрым сілөсујтөм вөчө быдса револутсіја овмөсын, скөтвізөмын.

Мыј сіјө сетө міјан овмөслы?

Медвојдөр, сіјө лөсөдө скөтвізөмлы јон көрым база.

1. Көрым сілөсујтөмөн лоө позана мујас вылын вөдітны бура урожај сетана културајас—подсолнушка, клевер, зөр сора віка да с. в., кодјаслыс урожајсө сілөсујтөмыс өпріч һекыз сөсөсә оз поз візны.

2. Медбура вічмө көрымлөн пөтөсыс сілөсујтөмөн (мукөдног көрым візөм дорыс, пөтөсыс вошө мед ешә),

3. Позө пөртны јона бур көрымө овмөсыс чукөрмөм шыбласјас—капуста, картопел да корһеплод корјас, пещөр, јөн да мукөдөікас јогтурунјас.

Артавны-кө пөтөс муртасјасөн (кормөвөј једінітсајасөн) сілосујтан быдтасјаслыг урожај, аңам: һаһ көзәлөн урожај јона еша сілосујтан быдтасјас серті.

Куш өті торјөн—му ыләө сілосујтан културајас көзөмөн—мі куім мында содтам көрым скөтлы.

Быдтас вөдітыг-кө зіләө өті чіөбынік шеп пыдді быдтыны кыкөс, то мөсвізые, көрым сілосујтөмөн, јона кокһія вермө өті мөс пыдді візны кык мөс.

Вөјвыладорын весіг спетсіалһөј сілосһөј културајас көзтөг, сілосујтөмөн позө вічмөдһны көрымлыг көјмөд пәј пөтөссө.

Мыј вөсна?

Со мыј вөсна: кыз көт те візты көрымтө (туруһө костан-ө, көбрөгө течан-ө, гуө гуалан-ө), а векжө-һын пөтөслуһыс јона вошө. Сілосујтөмөн көрымләөн пөтөсыс вошө медеша (клевераләөн пөтөсыс туруһө костігөн, һуцкі-бура черөдітөмөн вошө 20 — 25 %, а сілосујтігөн һөті оз вош).

Сілосујтігөн көрымләөн пөтөсыс шөркөддема вошө 10 %, а туруһө костігөн ешаыләө 20—25 %. Лөк поводда шөрө-кө вескалан, 30 % і уһжык-һа вошө. Арја дор өтава ідравһы һекыз он вермы зера поводда вөсна, а сілосујтһы позө һубөј поводда дырјі, сізкө — став өтап васө позө візтыһы, вөчһы асыһсама бур көрымө.

Тәјө ылыһжык вісталөм діһас-кө һөшта содтам сіјө, мыј сілосујтөмөн позө вічмөдһны да пөртһы бур көрымө овмөсыс быдсікаһ шыбласјас, секі-һын јона өһмөшыбыт-һаһа лөө сілосләөн коланлуһыс.

Оз-һа сөмыһ тәјөн артавһы сыләөн став бурлуһыс.

Тәыс өпріч сілосујтөм көрым бурмөдө скөтөс, кыпөдө һалыг продуктівһоһтсө.

Міјәһө — вөјвыв іһтасө (местәө) — көт-і вәјлан бур породаа скөттө, а өмөлік көрымһад һаыс пөһза оз-жө лө: һәјө регыд чіјөбмөһы, көкјывөыс үсөһы. Медым кыпөдһы һалыг продуктівһоһтсө, колө вердһы ыһа көрымөһ дыгдывтөг—төһыһ і гөжөһыһ.

Поэ-о-о тазисо вердны мижанын өнїа ногон көрым
лөсөдигон?

Оз поэ. Мижан көрымыд муртса-муртса тырмө сөмын
төвсө коллавны, да өд нөшта-кущом көрым! Лок лобоз,
jön, лібө чорыд осока, пөдөма — щын петө. Тулысла дор
мижан мөсјас кокјывгыс уооны, лоө быд здук гезјон лесп-
тавны.

Тулысын, турун вежөдөм мыст, скөтлы буржыкыс оз-
жө ло: улчјас куза морөсөз најтөд мөсјас мунөны пө-
скөтинаө јиргыны 8—10 кілометр сажө. Лунса јирөмыслаөн
тукыс гортө воігөныс бөр вошө, мөсјас вір-щыгөс вооны,
баксөны — 10 кілометрасө-өд мунны колө!

Көрым сілөсујтөмөн да му вылө ыжыд урожај сета-
на културајас — пөдсолнєшнїк, зөр сора віка, корнєплөд-
јас, клевер да м. т. — көзөмөн мі мезмам скөтөс мучі-
төмыс, кыпөдам скөтлыс продуктівностсө да пөртам
олөмө партїјалыс да правітелстволыс заданчөсө —
сөтам страналы 3 міллон пуд вузөс выј пјатїлетка по-
масіг кежлө.

Колө шуны, өткөн-өткөн он вермы скөтвізөм бурмөд-
ны, он вермы вөчны гырыс сілөс дозјас (башњајас), лө-
сөдны сілөсујтчїгөн колана машинајас — сілөсорезкајас,
елеваторјас да мыјда, он вермы кутчїсны му вылө көз-
ны сілөсујтан културајас.

Кызвын крестјаналыс Сөвет Сојузын гөгөрвоісны-ын
өтувја ужлыс, ыжыд овмөслыс бурлунсө да мөда-мөд
бөрсө өтырышјон кутчыөісны пырны колхозјасө. Колхо-
зө пыран гы јона вылө кыпалө сіз-жө і Комі областын:
1931-д вога тувсов көза дырјї колхозјасө пырөмаөгө-ын
31% став овмөс пїыс. Колхозө пырөм век өтарө сөдө
і, дерт, оз весшөрө: сөмын өтувја вынөн, муві ужалан
машинајас лөсөдөмөн мі вермам мынтөдчыны сө ыд уж-
ыс, кокнөдам олөм ужалыс крестјаналыс да јонмөдам
соціалістїческөј економїкалыс подувсө.

Сїлөс — медбур туј скөт візөм бурмөдөмын.

МЫЈ СІҮӨ ГІЛОСУЈТӨМЫС

СіҮө—көрым шоммөдөм, Ұк-жө кызі шоммөдөны төв
кежлө капуста, сөклө, өгурчі, арбуз да мыјда, сөмын
тајөјасөс мөднөгөнжык вөчөны: капустаөс солалөны ватөг
сөклөөс көтөдөны солавтөг, а өгурчіөс—көтөдөны і со
лалөны. Көрым шоммөдігөн—сілосујтігөн—ва оз кістн
ні сов оз течны. Та јылыс стөчжык сорнітам возын, а
өні висталам мыј лоө көрымкөд шоммігөныс.

БАКТЕРІЈАЛӨН УЖ

Быдөн төдө: шоныдінын јөв шоммө. Шома јөв сојны
пожө-на, сөмын сылөн лоө вежсөма көрыс да моданыс
Тајө артмө со мыј вөсна: сакар, коді мыјкөмындаөн ем
быдеікас јөлын, сінмөнадзытөм ловјас—бактеріјажас—
пөртөны јөвшомө, јөлыс лоө јумовкод шөма. Ташөм өі
кас бактеріјажасыс шусөны јөвшоммөдысјасөн.

Бактеріјажасөн вөчөм јөвшом мортлы да пемөсјаслы
абу вреднө], мукөд дырјі веіг јона колантор овлө. Өт
кымын учоннөјјас (Мечныков да kod-da) шулывлісны, вав
јөз-пө куҗа овлісны шома јөв сојөм вөсна.

Јөвшоммөдыс бактеріјажас кынзі пріродаын емөс
мукөд өікас бактеріјажас: уксуснокіслөј (уксуснөј кіслот
вөчөны), масланокіслөјјас да с. в. Ставыс најө вөчөны
сөмын ассыныс уж, најө бытө кушөмкө аслыс өікас
спеціалістјас: өтө—јөв шоммөдө, мөд—уксус, көјмөд—выј
јас да с. в.

ШОНЫД ДА СЫНӨД ВЕЖЛАЛӨНЫ БАКТЕРІЈАСӨС

Быд бактеріјалы рөдјыны да ужавны колөны аслы
сама условіјөјас. Медым, шуам, наншом бура шоммас
сіҮөс пуктөны шоныдінө, паччөр вылө, а капуста да сөк
лө каччажас—көбрөгө сујөны. Вөчөны тајө сы вөсна, мы
өі өікас бактеріјажас олоны да рөдјөны бура өтө услов

јовјасын, шуам көѳ, јона шоныдінын, а мукөджас—мөдәр-
рө: јона шоныдінсө оз терпінны, налы ужавны колө шөр-
коддем температура. Мі ставным бура төдам кушом
өдјө јөв шоммө керкаын јөв шоммөдыс гагјасыс шөркод-
дем температура радејтөны-да.

Сещөма-жө бактеріјас сынөддөс радејтөны: өткјас
нач оз вермыны сынөд пышкын овны, лібө вывті еща
колө сынөдыс (јөвшоммөдыс бактеріјас), а мукөджаслы,
торја-нын уксусшоммөдысјаслы, колө уна сынөд: рөдјыс-
ны да ужавны сіјө вермө сөмын уна сынөдаинын.

Сіз-кө, сынөддөс радејтөм есрті шоммөдыс гагјасөс
пөзө јукны кык пелө: өтарсајасыслы рөдјысны да ужав-
ны колө уна сынөд. Сынөдтөг (ліслорөдтөг) најө оз ов-
ны. Мөдјаслы—мөдәрө: ужалөны сөмын сынөдтөмінын.

Уна сынөд требујтыс бактеріјас шугөны сынөда
гагјасөн (аерөбјасөн), а сынөдтөг ужалөјас—сынөдтөм
гагјасөн (анаерөбјасөн).

Сынөда гагјас пөвсө пөрөны уксусшоммөдысјас, сы-
нөдтөмјас пөвсө—масланөкөмөј да јөвшомөн шоммө-
дысјас.

МЫЈ СІЈӨ ГІЛОСУЈТӨМЫС

Гілосујтігөн кушомкө быдтас—капуста-галан лістјас,
подсолнушка за, віка да мыјда—шоммөдөны јөв шомөн,
јөвшомөн шоммөдысјас гілосујтан көрымлыс сакарсө.
пөртөны јөвшомө; јөвшомыс тырмымөн чукөрмас-да, пон-
дас візны воэөвылө вежеөмјасыс да шыкөөмыс. Сіз-кө,
гілосујтігөн медјонасө колө: өткө, гілосујтчан көрым
пышкын ловэөдны јөвшомөн шоммөдыс гагјасөс сымын-
да, медым најө велөдісны став мукөд сікас шомөн шом-
мөдысјассө; мөдкө, лөсөдны сещөм условјөјас, медым
шоммөм (гілосујтөм) көрым ез шык.

Гілосујтөм вылө көрымјас унжыкысө бөстөөны еща
пөтөса веществојасөн—белокөн, но озырөс углеводјасөн,
сы вөсна гілосујтігөн јонжыкасө ловэөны уксуса, выја
да јөла шомөн шоммөдысјас.

ГІЛОСЛЫ КОЛӖ ШОММЫНЫ ЈӖВШОМӖН

Став гикас шомӖн шоммӖм пышкын гилосуйтгӖн мед-коланаыс шук ӧтӖ гикаса шом—јӖвшом. Став мукӖд гикаса шомјасӖн шоммӖгӖн кӖрымлӖн пӖтӖса вешществојасыс пӖрӖны ковтӖм, вреднӖй вешществојасӖ да торкӖны пемӖсјаслыс зонвӖјасӖ.

КӖрым пышкӖ-кӖ пуктыштам кӖт ӗчӖтика масланӖй кӖслота (выја шомӖн шоммӖгӖн артмӖ)—кӖрым ӗикӖз шыкӖ, бакшасӖ,

КЫЗІ УЖӖДНЫ СӖМЫН ЈӖВШОМ ГАГЈАСӖС

Кызі-жӖ позӖ шӖқтыны ужавны кӖрымн сӖмын јӖвшомӖн шоммӖдыс гагјаслы, кор пріродаас быдгикас шоммӖдыс гагыс лыдтӖм-шӖттӖм? Кызі дугӖдны тајӖ бӖрјасысылыс лок ужсӖ?

дугӖдны позӖ, дај јона кокныа.

Воџынжык мӖ шуӖм-нын, мыј быд гаг вермӖ ловџыны сӖмын сылы шогмана температураын, сынӖдын да васӖда косӖда ӗнын.

Шуам, гилослы колана јӖвшомӖн шоммӖдыс гагјас медӖдјӖ ловџоны да ужалӖны 37-44⁰ температураын ЦелсӖја сертӖ, терпӖтӖны ӗ вылынжык температура—55⁰-Ӗз. ЈӖвшом гагјас јона бура ужалӖны 18-20⁰-а температураын-ӗ, а кор кӖрымлӖн сакарыс пӖрӖма-нын јӖвшомӖ, јӖвшом гагјас ужалӖмыс оз дугдыны весӖг 10⁰-ын. Серт, сещӖм кӖзыдӖнын гагјас дышмӖны-нын, но вӖрыштӖны-на.

ЈӖвшом гагјас јонжыкасӖ ужалӖны сынӖдтӖм (анаеробнӖй) ӗнын.

ГилосуйтгӖн медлок врагјас—масланокӖслӖй бактеріјас—сынӖдтӖг-жӖ ужалӖны.

СӖмын најӖ мӖд ног терпӖтӖны температура, шоньд кӖзыдјасын ачыссама бӖрјмоӖны: најӖ зев ӧтырышја ужалӖны 35-38 градуса температураын, а лоӖ-кӖ вылын

жык, лібө улынжык, налөн выныс пырыстөм-пыр чинө, дај зикөз вошө.

Сіз-кө, выjšомөн шоммөдыс гагјас сълөдтөг шоммөдтөгөн өпаснөјөс сөмын зев зола кадын.

Сынөдтөмінын 10 да 35 градуса температураөн магланокіслөј бактеріјајас оз вермыны венны јөвшом гагјас-сөс, оз вермыны ужавны 40-50-а температураын-і. Сіз-кө, сынөдтөг сілосујтөгөн медлок кадыс 35-40 градусјас костын; тајө өпаснөј кадеыс мыјверман колө пышјавны.

Нач мөдног прімітөны сынөдөс сілос шыкөдыс вреднөј гагјас—уксуса гагјас: тырмымөн сынөдтөг најө неку шөма оз вермыны ужавны. Температура боксаң уксус гагјас өтырышјажык ужалөны 20-30 градуса температураын: чут-кө вылынжык, —најө зикөз кулөны. Медым сілосын уксус гагјас ез ловзыны да ез пондыны ужавны колө јона топөдны сілоссө да зикөз вөтлыны сынөд; сынөдтөм (анаеробиөј) инын уксуснокіслөј брожењнө оз ло.

Нилөгашом артмө 22-30 градуса температураын. Көрым бакшаены оз вермы, абу-кө тырмымөн сынөд да температураыс-кө вылын.

Став тајө вылынжык висталөмөыс гөгөрвоана, медым сілосын ужалісны сөмын јөвшом гагјас, колө: өтікө, сынөдтөммөдны сілоссө; мөдкө, лөсөдны „ыркыд“ температура—20-25°, лібө пөсөдлыны 50°-өз Цельсіја серті.

30-40 градуса температура сынөдтөмінын зев өпаснө кад, выjšом гагјас секі ужавны вермөны-да сывөсна.

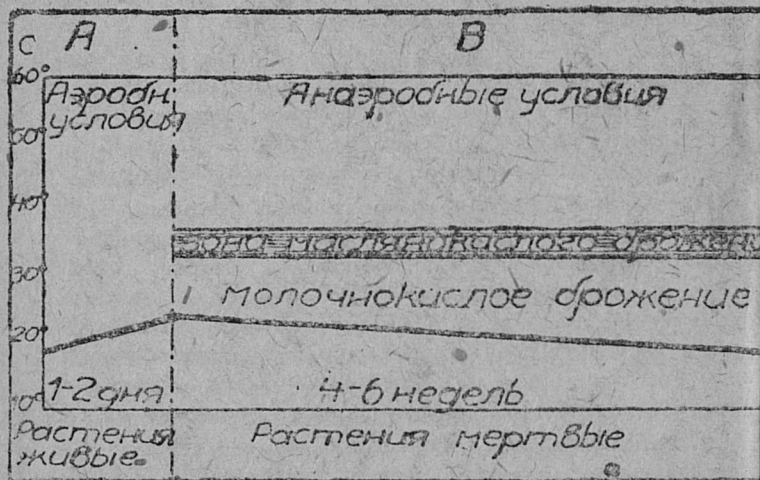
Тајө став вөснаыс нуөдөны көзүдөн да пөсөн сілосујтөм.

КӨЗҮДӨН СІЛОСУЈТӨМ

Көзүдөн сілосујтөмөс колө гөгөрвоны со-кызі: сілосујтан көрымлөн сакарыс јөвшомө лөрө (шоммө) 20-25 градуса температураын, сіз-кө—сілосујтан массаыс шом-міг чөжыс пыр көзүд.

Научној даннојјас серті кӱзыдӱн җилосујтӱгӱн шом
мӱмлыг схемасӱ позӱ петкӱдны со кызӱ:

Кӱзыдӱн җилосујтӱмӱн схема.

Тан! зев җинмӱшыбытчана петкӱдлӱма җилослыг шом
мӱмсӱ. Сувтса вӱзас индӱма җилослыг температурасӱ
водсаас (пӱпергасаас)—кадсӱ. Кыза вӱзнӱтӱмӱдыс мунӱ
масланокислӱ броженьнӱ сынӱдтӱминын. Схемасыс мӱ ад
зам: первојја лунјасас (лун-мӱд) ем сынӱд (кислород)
быдтас јасыс ловјаӱс-на да лолалӱны сынӱдсӱ, сесса кӱс
лород ыс бырас-да—кулӱны, пӱдӱны сынӱд тырмытӱмыс
ла. Став сынӱдсӱ бырӱдӱм бӱрын лун кык мыст быд
тасјас шӱјмӱны, разлагајтӱӱны. Налӱн сакарыс клеткаја
пӱвсӱыс петӱ да инмӱ јӱвшом гајјаскӱд—заводитӱӱ арт
мыны јӱвшом.

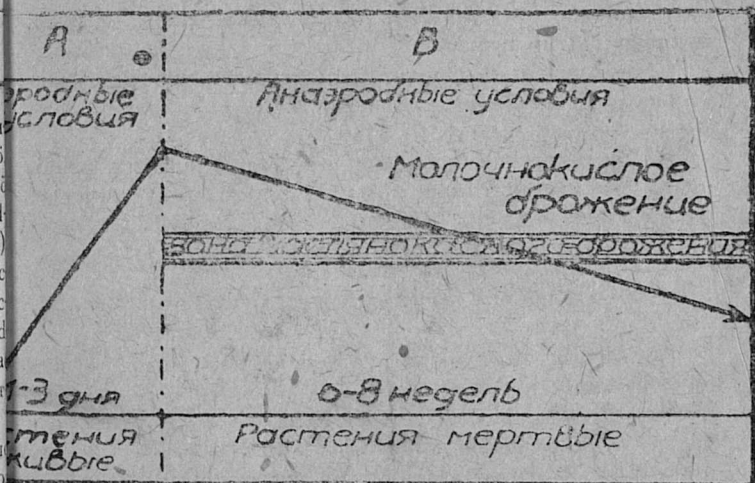
Сӱјӱ схемасыс-жӱ мӱ адзам: җилосыс-кӱ 25 градусыс
вылӱжык оз пӱсавалы, секӱ масланокислӱ броженьнӱ о
ло. Вӱјшом гајјас чужӱны да ужалӱны пӱсжыкӱнын—30-40
градуса температураын.

Нол — квајт вежон чөж сілослөн температураыс вочасон-вочасон чінө, выјшом, кодөс дугдывтөг вөчөны бактеріјас, заводітө пөдтыны ассыс ловја гагјассө — бактеріјассө, шөщ мукөд сікас гагјасөс-і. Та бөрын став ловја ловыс, коді ескө верміс вежны сілослыс модасө структурасө — кулөны, сілосыс вескалө консервніј банкаө моз да олө јона дыр шыкытөг.

ПӨСӨН СІЛОСУЈТӨМ.

Пөсөн сілосујтігөн сілос масса кык-куім лун мыст пөсалө 50 градусөз Цельсіја серті. Первојја куім луи нас көрымјасыс ловјаөс-на, долалөны кіслородөн. Став сынөдыс бырө-да, быдтасјас кулөны. Кулөм быдтасјасө заберітчөны ловја гагјас, — сілос заводітчө шоммыны.

Кушөм гагјас вермөны ужавны ыжыд жар пыщкын сынөдтөг?

Сынөдтөг 50 градуса температураын выјшом гагјаслы ужавны условіјөс оз лоны. Сынөдтөм ің налы бур,

но 50° жар сылы вывті вылын: сещом жарінын выјшом гагјас оз ужавны.

50°-оа воом мыст, быдтасјасыс куласны-да, температураыс пондө вочасөн бөр усны да мыјешкө дыр кешлө вескалө бурещ сы местаө, кор чужоны да ужалоны выјшом гагјас. Выјшомөн шоммыны сілос збылыс заводітлас да мунас бурещ сіјө кадсө, кор температураыс лө 30-40 градусјас костын.

Кор температураыс летчас масланокіслөј броженьнө пырыс, вылыс заводітнөны ужавны јөвшом гагјас; ужаласны најө кытчөз оз ло тырмымөн кіслота медым кусөдны шоммөдчысјасыс ловсө. Сіз-кө мі адјам: пөсөн сілосујтігөн молочнокіслөј броженьнө щук лолө.

Дыр-ө кыссө выјшомөн шоммөмыс?

Віставны вескыда тајө јуалөмыс вылө сөкыд, сілослөн көзалөмыс уна тор сажын-да. Вермас лоны, мыј выјшомлы ладмана температура дыркод сулалас. Секі сілослы јона өпачнөј кад, сілос вермас зікөз щыкны, клашщөј дукөн дукавны.

Сіз-кө, пөсөн сілосујтігөн пыр вермас артмыны масланокіслөј броженьнө. Сы вөсна көзыдөн сілосујтөм та дорыс буржык, сыногжык колө сілосујтнысө.

Пөсөн сілосујтігөн көрымлөн пөтөсыс јонжыка вошө, пөшті кык мында унжык көзыдөн дорыс. Уна опытјас (відалөгјас) вөчөм серті адјөма: пөсөн сілосујтігөн көрымлөн пөтөслуныс вошө 30-40%, а көзыдөн -- 5-15%.

КӨЗЫДӨН АЛ ПӨСӨН СІЛОСУЈТНЫ?

Вылыижык вісталөмјас серті мі вермам вескыда шунны кушөмжык ногөн — пөсөн алі көзыдөн — сілосујтны көрым. Ставыс вісталө, мыј көзыдөн сілосујтөм быд боксаң буржык пөсөн сілосујтөм дорыс-да і збылөз, та ногжыкі колө вөчнысө, медса-нын сілосујтнысө-кө індөма уна көрым да машинајасөн јешщө ужсө нуөдөны. Сіло-сујтөм масса бөрга лучкі чередітөмөн да машинајасөн

ужаломён артмё бур сілос, весіг буржык кушомёс мукддыржі чајтёны бостны сілосујтчыјас.

Сілосујтны заводітігён медвозза војасас пыржык вёлі рымаём вылын температураој сілосёе вайёдлыны; мі вёлі чајтам, мыј сёмын та ног појо ловзёдны јовшом гајјасёс да начкыны мукд сікас квётём бактеріјајасёс.

Уна вочёж ыжыд башнајасыё температурајасёс відладом-тёдмалём бёрын мі адзім дај ескам; артмё ачыстама бур сілос весіг 20° температураын.

Појо шуны вескыда; температура відлогјас вёчан башнајасын, вылөжык кајліс сёмын вевдор слөјас метра кымын кызтаын (башнаыслөн жуқтаыс вёлі 9,3 метра, кызтаыс — 5 м.).

Улыса слөјјасас температураыс ез кајлы 19-25°-ыс вылөжык.

6 метра жуқтаын сілос ез пёсавлы 16°-ыс вылөжык Первојја воас сілослөн температураыс 20°-ыс вылөжык ез кајлы да, сілоссё шыкёмён чајтім, сёмын асланым чајтёмён мі ылавлім: уддоржыкас, коні вёлі 20° температура, сілосыс ез омөжык, а буржык лоіс.

Мі өні вескыда вермам шуны, 40-50 градуса температура абу шук колантор бур сілос вёчны. Омөла пёсавлытём сілослөн рёмыс мічажык, көрымыслөн модаыс (структураыс) ставнас-на колөма; јона пёсавлігён сілослөн рёмыс мігёмжык, рудовзөма, најтмөма-код быгтө, а вылыса слөјыс—віжовмөма.

А вот ісыштёмён јона пёсавлём сілослөн чөскыджык дук (запак) нырад чапкө, зік пёенан дук, а көзыдөн сілосујтігён—локжык, чорыджык, ныртө быдсөн косалө.

Пемөсјас кыкнан сікас сілоссё зік өткода сојёны,—кыкнан сілосыс өткод чөскыдөс.

Став тајө торсө вежөртём бёрын мі каңалім, сілослөн бурлуныс, бур качествоыс абу ыжыд температура сајын: ачыссама бур качествоа сілос артмө і секі, кор сілос масса 20 градусыс вылө оз пёсавлы.

Сілос артмөмәлө процесс велөдөм төдмөдөм бөрын стөч урчтісны мыјөнжык бур көзідөн сілосујтөм.

Но овао, мукөддырјі шук колө сілосујтны пөсөн, медгаһін сілосујтан-кө чорыд осокајас, ізасјас, чорыд быдтас зајас да мукөд сешөм торјас. Ыжыд температура јона һебзөдө најөс, вөчө көрымсө оојанаөһжык.

КЫҢІ ПӨГӨН СІЛОСУЈТӨНЫ

Пөсөм сілосујтігөһ, кыҗі мі төдам, јона вылө да өдјө кәјө температура.

Мыјөн сізисө вөчны вермөһы?

Сілосујтан массасө—көрымсө—лөдөһы оз топөдөмөһ, а рышкыда, кокһыдыка; сөсга—медым лөдан көрымыс ез вөв јона ваа, а шөркоддем һебзөм. Көзідөн сілосујтігөһ-кө позө лөдһы 70% мында ваа көрым, пөсөн сілосујтіг сешөм ул матерјал оз шогмы: јона ваа көрым пөсөн сілосујтігөһ шыкһы вермө. Колө, медым сілосујтан көрымлөһ ваыс вөлі һе уһжык 65%-ыс; көрымыс-кө јона ул, колө төлөдыштһы, төвтор мед сетчө сізыштас да ещәеш лөздыштаскод.

Көрымсө уһа пөрјаыс лөдө сымындаөһ, медым тоһалөм бөрас артмис 75 см. кызта слөј. Көрымыс-кө оз шычкыс, пукоө кышыда да вәсөдлуһыс шөркоддем (68%), секі сілос өдјө пөсәлө.

Сілос пөсәлө сы вөсна, мыј ышкөм туруһјас, лібө вундалөм шыщөм корјас мыјкө дырна ләләлөһы-һа. Ләләліһаныс быдтасјас, мортјас моз-жө, сынөд бөстөһы; сынөдыс бырас-да, заводітө шонавһы-пөсәвһы.

Вылысса медбөрја слөјһыһ температураыс 45-500-өз кәјас-да (сіјө лөө лун мысә, лібө і вөзжык-һа), вылысанһыс лөдөһы выл слөј первојја слөј кызтаыс-жө. Лөдөм бөрын бара вөдчысөһы колана температура, сөсга бара лөдөһы і с. в. кытчөз оз тыр сілосујтан дозјыс.

Градусһіктөг сілослыс колана выјөз пөсәлөмсө позө өдһы көрт беддөһ. Сешөм көрт бедсө сујлөһы сілос птышкәс мінут 10-15 кымын кәжлө, сөсга терыба бөр

кыскöны да вiдлöны кiөн: пöсалöмсö-кö кыд оз терпiт, секi бурещöз-нын температураыс воöма.

Сiлос нöжжö пöсалö лiбö вывтi кыза слöж течöм вöсна, лiбö кöрымыс вывтi ваа да сы вöсна. Кöрым лöд-тöз да лöдiгöныс башналыс доргögörjассö кötödöны буранiка ваөн кiскышталöны. Вазöдтöгыд кос етенjас кöрымлыс васö мырддасны, ас пышжас гуңгасны да сiлос-лөн доргögörjасыс шыкны вермас, бакшасас.

Сiзкö, сiлос кöрым со кушöм пöрадокөн лöдöны.

Первоjа лунö лысва космöм бöрын ышкöны да чукöртöны (щöщ вундалöны-и) бурещ сы мында, мыjда сijö колö медым рышкыда код течöмөн артмiс 50-75 см. кызта слöж. Лöдöны вочасөн-вочасөн, шырана шышан машина улыс вaлaлöмөн.

Аскiнас-кö лöдöм массаыс бура-нын шоналöма, содтöны сетчö сымында-жö свежöж кöрым, мыjда вöли пуктöма возда луинас. Шупыда течöм подсолнушкаыс, лiбö кушöмкö мукöд сешöм сiкаса кöрымjасыс-кö шоналöны омöла, секi возовылö кöрым лöдöмыс еновтчылöны да вылыс лöдны кутчiстöз кöрымсö ешaш тöлöдыштöны, шöjmöдыштöны.

Куjим лун мыст, вiдлан-да-кö сiлосуйтöм массаыс ödjö да jона пöсалöма, выл слöж лöдöны. Сijö выл слöжыс топалас-да, буранiка талавны, медса-нын jона талавны доргögörjассö.

Со ташöм ногөн—вочасөн-вочасөн течöмөн да быд слöж буранiка талалöмөн-топöдöмөн—чукjөнöз тыртöны сiлос дов. Кор гуын, лiбö траншеjаын сiлосыс ланкалас муверкöсыскöд öтшöщ, пукталöны пöперечiнаjас да вевтöны: первоj пошжас течöны, севса iзасөн, муөн да мукöд торjасөн тыртöны.

МЫЛАА СIЛÖСЫН КÖРЫМ ЧИЗЫРÖЗ, ОЗ ШОММЫ-НЫ, ОЗ СIГМЫ-НЫ.

Кöрым массаын сiлосуйтчiгөн чöжöж jövшöм (молоч-нöж кiслота). Сijö—jad став сiкас бокöвöж гагjасысы-и,

асыслы-і. Кызі сөмын шомман массао чөжөс 1,5 прөч. мында јөвшом, јөвшомөн шоммөмыс дүгдө да став мукөд өікас сінмөнадзйтөм ловјас, кодјас сені војдөрсө вөлінына, кулалөны: најөс начкө јөвшом.

СІЛОСУЈТЧАН ПРАКТИКА.

Сізкө інө—шуны-кө некымын кывјөн—сілөсутчігөн кушөмкө васөд көрым, шуам: подсолнушка, віка, лібө мукөд сешөм быдтасјас колана ног лөдөны гуө, траншејаө, башнаө да шоммөдөны—сілөсујтөны—јөвшомөн.

Төдөмыс, сілөсујтчігөн паныдасасны зев уна посні торјас, кодјасыө некушөма оз поз пышјавны да сновтны најөс візөдлытөг, көсјам-кө мі вөчны збылөз бур сілөс, а не кујөд мујас вылө.

Сілөсујтны заводітігөн колө төждысны, медым вөлі лөгөдөма став условіјөсө, став коланаторсө көзыдөн сілөсујтөм вылө.

Медвојдөр ковмас мөвпышталыны кушөм формаөн да мыјыждаөс вөчны сілөс дозјас—гујас, траншеја, башна да с. в., кызі вөчны, медым сілөсујтан масса ез пөсав 20-25 градусыө вылө да кызі сілөсыө вөтлыны сынөд.

Вежөртөдам тајө јуалөмјас вылө.

СІЛӨС ГУЛӨН ЫЖДА ДА ФОРМА.

Кушөм гу вөчны сілөслы?

Мі төдам, сілөсујтан көрым должен лоны пыр өткөс ул лібө кос да сілөсыө колө вөтлыны сынөд. Сізкө, гулөн өтенјасыс (боқјасыс) колөны јөнөс, топыдөс, медым некушөма ез лөчны ны сынөд, ны ва. Тајө артмас, дај бура артмас, пышкөс өтенјассө-кө цементалан, лібө ежан кірпічөн-лі, дөскаөн-лі, лібө-жө гусө перјан чорыд грунта муө (гөрд өөја інө).

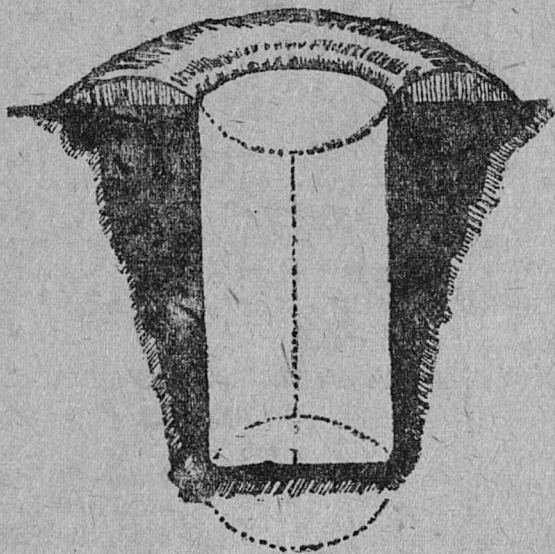
Сөсса, медым сілөс пышкыс вөтлыны став сынөдсө, колө јона топөдны-трамбүјтны сілөс массасө. Та боксан шогманажык лөө гөгрөс гу: гөгрөс гу пелөстөм, сені буржыка топалө көрымыс, быдлаөжык кокыд сізө-да

(пеләсјасә төшшөин пыр-нын колө). Јешшө өтөйд шуам: гу перыны колө гөгрөсөс, а не нолпеләсаөс.

Кызі артавын жужтасә да пастасә гөгрөс гулыс?

Практика петкөдлө: кымын гу жужыд, сымын топыда өләс пуксө, сымын еша сынөд сетчө колө. Тазижык і колө вөчны: медым гу мыверман векныжык вөлі, а пыднаыс—пыдынжык. Сөмын, дөрт, јона векнөдчыны оз-жө поз, јона векні гуын өләс вермас щыкны өтенјасааныс, топөднысә локжык-і.

Сізкө, өләсујтчан гу колө гөгрөс (стөкан код, лібө консерв банка модаа), паста сертыс пыдынжык 2—2½ мында кымын (визөд 1-јја серпас).

1-ја серпас. Јуучкі вөчөм өләс чу.

Гулыс ыждасә лөсөдөны көрым запас серты: көрым уна, ыжыдөс і гу позө перыны, еша-кө—ичөтжыкөс. Өтө кубическөј метра өләсујтан көрым веситө 4 центнероан.

7-өз пыдна сертї: кымын улыг бостома, сымын сөкыда веотто. Шөркөддем сөкта кубометр сілослөн поснї гу-
жасын 4-5 центнер.

Со мыјдта сілос төрө разнөј сікас гөгрөс гујасө:

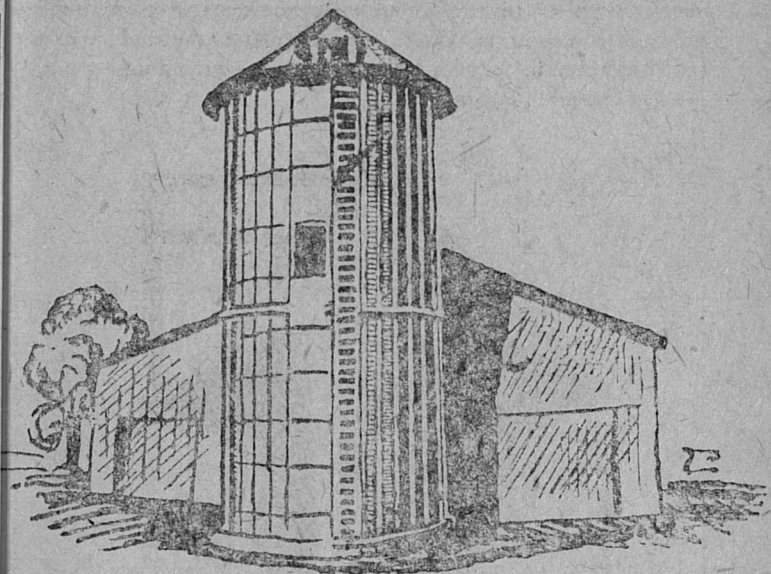
Гулөн шөр вундасыс (пастасыс, метрөн)	Жужтаыс	Мыјдта сілос (тоннаөн)
1,42	2,13	1,64
1,77	2,13	2,30
1,77	2,84	3,28
2,13	2,13	3,28
2,13	2,48	3,94
2,13	2,84	4,26
2,48	3,19	7,37
2,48	3,56	8,19

МУПЫЩСА ДА МУВЕРКӨССА СІЛОС.

Сілос гу—мупыщса сілос, но позө і буржыкөс вөч-
ны—муверкөссаөс. Сіјө артмө секі, колана дозсө-кө
кірпичыс-лі, дөскажасыс-лі, кушөмкө мукөд матерјалыс-лі
вөчан му вевдорас.

Таыс кынзі му пыщса сілос, гусө көе ескө гөгрөсөс-
ын перјам-да, омөл јешщө і сіјөн, мыј уна көрым дырјі
лоө вивті ыжыд гу перјыны-да, бөрсө лептавын лоө јона
делө. Со мыј вөсна пондісныжык стрөітавын муверкөсса
сілосујтан гырыс гөгрөс дозјас—с і л о с н ө ј б а ш н а ј а с.

Америкаса сілос башнајас—стрөйтөма бетоныс, кірпіч-
ыс цементөн, лібө дөскајасыс—медбур сілосујтчан доз-
јас. Выјөн-өд налөн формаыс, модаыс, лөгөдө став ус-

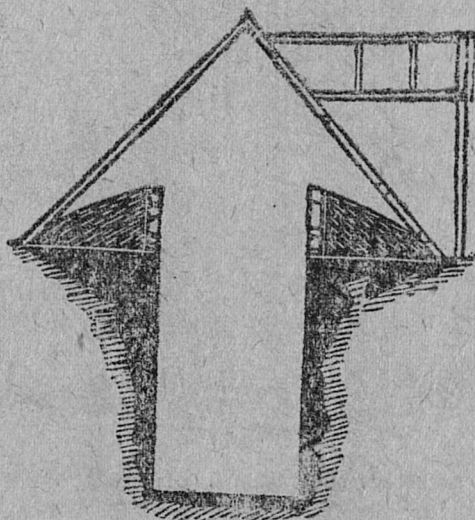

2-д серпас. Америкаса сілос башна. Сілоссө ректөны өшіңјас
пыр (өшіңјасыс увдорөаныс вевдорөзыс).

ловіјөсө, став коланторсө јөвшомөн шоммыны да сілоссө
луныс-лун колөм серті перјыны. Векні да жужыд сілос
аслас гөктанас вөтлө став лішнөј сынөдсө, сынөдкөд
імөдчан веркөсыс (поверхностыс) башнаын зев зола-да,
сілосыслөн вевдорја слөјыс вове оз шык. Јона кокні
сілоссө перјыны: сы вылө лөгөдөма нарөшнө өзөјас
(вевдорөаныс увдорөзыс) да на пыр і ректөны вочасөң-
вочасөң,

СІЛОС ГҮ.

Meddонтөм сiлосутчан дөз, кыҗи ми шулим-нын, гөг-
рөс гу чорыд груята сојод муын. Сөмын meddонтөм
дөзјид абу-на јешщө медбур. Ферт, сiлос артмас бура
гуын-и, аучки-кө ми гусө вөчам да лөсөдам бур условјө
јөвшомөн шоммөмаы. Сiлос гу перјоны жуҗыд мылк
јылө, сојода инө, кытчө муверкөсса ва некущөма оз ва,
а улыса ваыс—пыдын.

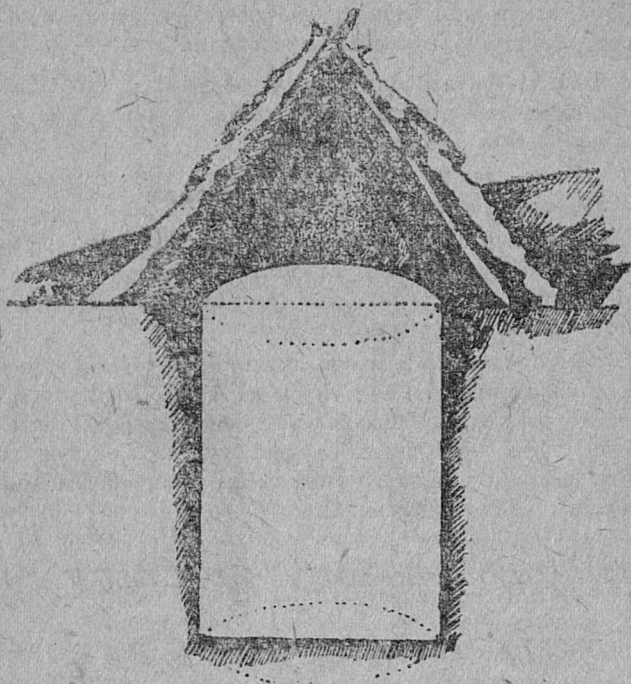
3-д Герпас мупыщкөсса сiлос пөгрөб.

Сiлос артмө бура лыаа инын-и, сөмын, ферт, сені
колө јона осторожнөја ужавны, медса-нын көрымсө
лөдігөн.

Медым вөтлыны сiлос пыщкыс сынөд (сынөдын,
кыҗи ми төдам, артмө укуса шом), гулые жуҗтасө
(пыднасө) перјоны кык мында лөбө кујім

мында пыдöжык. Сізі вöчöмөн сілосыс жужды лоö, јона пондас мчкыны да вöтлас став сынöдсö.

Вывті пыдöз муö перјысны абу-жö выгöднö: пыдын гуыс сілоссö перјыны делö лоö, дај мусö кодјыны делö,

4-д серпас. Шалаш модаа вевта сілос гу. Вевтыс візö зерыс' лымпырöмыс, позö лубöј поводда дырјі сілоссö ректыны.

Kodјан-кö 3 метра пыдна да 2 метра паста гу, да јешцö вевдор дорышас мусö течан 70 кымын сантiметр жта,—гу лоö бурещ шогмана.

Гу перјигөн да доргöгöрсö лöсöдiгөн візöдны, медем лөн стеныс ез пöлынтчы, нi ез јогмы пыдöслааныс

лібѡ вевдорланыс, а летчїс вескыда օтвесѡн моз. Вевдор дорсѡ лѡсѡдігѡн мусѡ топыда топѡдны, ҥекущѡм кост медым оз ло. Лоѡ буржык, пуктан-кѡ плакајас, лібѡ кірпічѡн ежан-лі. Бетоналан-лі. Вевдорас-кѡ јешщѡ лѡсѡдам вевттор, кущѡмѡс лѡсѡдѡны јукмѡсјас вылын, артмас золанїк, донтѡмынїк но шогмана сілос гу.

Бевтыс гу вылын јона колана: сіјѡ візас кѡзыдыс, зер їнмѡмыс, лымпырѡмыс і, вевтазза поҥны кутас лубѡј поводѡда дырјї перјыны сілос.

Мї думыс, тащѡм сілос-гуыс медбур доз сещѡм овмѡсјаслы, кѡні сілоссѡ еҥа лѡсѡдѡны.

Сѡмын—мыј медомѡлыс—сілос гу абу куз нема: во мыгт сылѡн етенјасыс вардѡны, ројмунѡны, мѡд во кезлѡ оз-ҥїн гѡдітчыны. Сесса кѡрым лѡдігѡныд да перјїгад зев мустѡм, муыс кісгѡ-да.

Кѡрым лѡдтѡз, лѡдігѡныс-і, гулыс доргѡгѡрсѡ (стенсѡ) колѡ кіскалыштавны. Ваѡн кіскавны абу сѡкыд, сѡмын сы јылыс оз ков вунѡднысѡ. Стерт бур, ежан-кѡ стенсѡ кірпічѡн, пуѡн, лібѡ бетонѡн; секі гу лоѡ јонжык, унжык поҥны кутас пѡлзујтчыны. Ежѡм гуын кѡрым лѡдігѡн етенсѡ колѡ-жѡ ваалыштны.

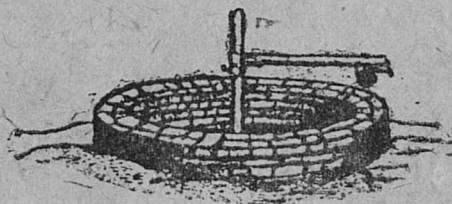
ЖЫНВЫЈѡ МУВЕРКѢССА СІЛОСКѢБРѢГ.

Мї шуїм-нїн, ежтѡм гѡгрѡс сілос гу абу јона шогмана.

Ңеуна сложнѡјжык, но прѡстѡј гу дорыс јона буржык лоѡ жынвыјѡ муверкѡсса доз, лібѡ кызї шуѡны—сілос-кѡбрѡг.

Сілос-кѡбрѡг гѡгрѡс-жѡ, жынјыс му пышкын, мѡд жынјыс—му вевдорас. Вевдорја жынсѡ пѡштї јылѡзыс тыртѡма муѡн. Тащѡм сілоскѡбрѡгыс, вѡчѡма-кѡ сіјѡс кірпічыс, пуыс, лібѡ бетоныс, зев прѡстѡј, донтѡм да техника боксаҥ шогмана.

16 тонна көрым төрмөна өілос-көбрөг медвоцзаныс мі вөчлім Волскөй округын, Нїжне-волжскөй крајын да зев бура артмыліс. Кызі тыдалө чертеж серті (5-d серпас) өілос-көбрөг вылө вділі перјөма 3,2 метра паста гөгрөс гу. Му пыщкөссө лоі ежөма өті кірпіч кызта, вевдорсө—кык кірпіч кызта 2,5 метра судта. Сіңөн—ежөмнас да му вевдорлаңыс кајөмөн—міјан артміс 2,5 метра паста да 5,9 метра судта башна. Вевдорја жынсө лоі тыртөма гу ыс перјөм муөн.

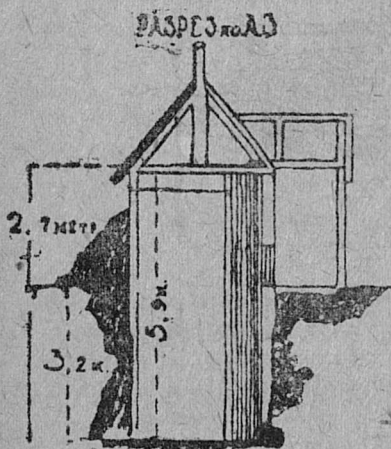
5-d серпас. Сілос башна течігөн лучкі течөмсө проверајтөны рејкаөн. Серпас вылын петкөдлөма кызі рејкасө вөчөма.

Муверкөссан чут вылөжык вөчыштөма вооса ін, топыда сіјөс рамаалөма да лөөөдөма кык өзөс: өтіыс пыщсаңыс, мөдыс—ывласаңыс. Пыщкөсса өзөсыс абу рамаа, сіјөс өілосыс мчкөма-да, оз уе. Ывласасө пыкөма, топыда дорөма (көрттувјасөн-мі, скөбајасөн-мі). Өзөс рамалөн ыжтаыс—квадратнөй метра жын. Өзөс востөны сөмын сек, кор муверкөсса жынсыс өілосыс бырөма-нын. Слоссө колө перјыны јывсаңыс стеноан заводітөмөн. Пыщса стенсө колө јона шылыда вөчны. Лоө јона бур, ежан-кө цементнөй штукатуркаөн (сорасас бостөны цемент 1 пай, лыа—4 пай), лібө, цементыс-кө оз ло, колө шылыда кірпічсө течны.

Стенсө течігөн колө візөдны, медым сіјө (өтеныс) струн вескыда кајіс да мічаа гөгрөса артміс. Гөгрөс ногсө муртавы да ладмөдныс лөөөдөны рејка (візөд 5-d серпас): стөч гу шөрас суетөдөма струн вескыда

рöвнöй пош, мајег, лібö кушöмкö металл—водопроводнöй труба лi мыҗ-лi; рејкалөн ывлаала помас (рејкасö шöр стöбјас мöртöма) лöсöдöма скöба: скöба костыс буреш сҗен кызаыс. Кiрпiч судта течöм мыет проверiтöны рејкалөн стöчаö лöи течöма кiрпiчсö. Кыткö-кö җеладнö лöма, пырые-пыр справiтöны.

Сҗена течны сорасö (растворö) бостöны 2 пaј iзвест, 1 пaј цемент, 8 пaј мҗа.

6-d сeрпaс. Жынвыё муверкöссa сiлöс кöбрöглөн шöрвундa-сыс да ывласaн вiтöдöмөн.

Пыдöсaс-кö грунтыс җебыд, колö пыдöсaвны—цемен-тавны; јон-кö, поҗö i пыдöсaвтöг колны. Вевтсö вöчöны топыда топöдöмөн тöсые.

Лок поводaјaс дырјi сiлöс перјыны башна бокас (öҗöсјас вестас) вöчöма тамбур, либö посвоз (6-d сeрпaс) Сетi поҗö кaјны вевдорöзыс. Тамбур вöчöны пуыс, ежö ны дöскајасөн. Мыјкö вöсна-кö сiјöс вöчны он верм

вевт вылас лөсөдөнү օзօс, сы пыр верман сілос діно вевдорҕаһыс матыстчыны.

Лоо јона бур, сілос башһасө-кө вөчан ҕик карта дорө да лөсөдан прс картасаһыс. Секі башһасаһыс поҕас муины вескыда картаө.

Ташөм сілоскөбрөҕсө, kodі ескө вөлі шогмана сілос-сујтчан техника боксаһ, вермасны вөчны быд сіктын, быд колхозын: һекушөм ыжыд төдөм сетчө оз ков, вермасны вөчны гортса мастерјас, плотһикјас.

Муверкөсса сілоскөбрөҕ вөчөм донсө поҕө артавны сы вылө матерјал вөчөм серті.

Башһа стрөйтны колана матерјалјас:

1. Стена течны кірпіч 4.000 штука;

2. Тонна жын ізвесті;

3. Цемент 2 бөчка (течны да ежны).

4. Лһа 4 кубометр.

5. дөскајас 7 см×22; 25×9,25 м.

6. Подтоварһик—стобјас да пөперечінајас вылө;

7. Пош (кызтанаһ разһөј еікас) стрөпілајас вылө да мыјда.

Міјан условіјөјасын став тајө матерјалыс адзыгас дај оз донөһ сувт. Цементыд гашкө озжык лө, но поҕө і сытөҕ.

МЫЈӨН БУР СІЛОС-КӨБРӨҒ

Поҕө вескыда шуны: міјан, Војвылын—көзыдінтасын—жынвыјө муверкөсса сілос-көбрөҕ лоө медшогмана і со мыј вөсна: тані міјанын төлыс јона куҕ, көзыд—овлөһны 40 і уһжык градуса көзыдјас. Медым јона көзыд дырјі муверкөсса сілос оз кынмы, колө јона шонтыны башһасө, а жужыд башһа шонтыны тырмөҕ он вермы. Сізкө—колө мулаһжык пырөдчыны. Сөмын, колө баражө іһдыны: оз поҕ му пышкө пырөдчыны ва воанінө, васөд местаө.

Чорыд грунта муын поҕө дај шук колө пырөдчыны муө. Муө гу поҕө перјыны 5 метра пыдна да 4 метра

муверкөсас: 9 метра жужта да 2,5 метра паста дозјо төрө 164 тонна сілос. Көбрөглыс муверкөсса жынсө—4 метрасө—позө бура шонтыны: вөчны кык етен да шөра костас течны ныщ-мі, мыјкө мукөд сещөм көлуј-мі. Позө-і ізас колтајас-на доргөгөрыс сувтөдлыны. Јона шонтөм көбрөгын сілос оз кынмы, вічмас тулысөз.

Пыщкөсса жынсө пыдө перјөм гулыс—көбрөглыс—колө ежны кірпічөн өтө пөвсөн да ем-кө бетон, бетонөн мавгыны-шылөдны. Сілоссө ректыны позө лөсөдны на-рошнө пріспособленьнө, гезылын вефра-мі мыј-мі.

Јешцө өтчыд шуам: чорыд грунта інтасјасын, мылк-јаінјасын, ва вотөмінјасын колө вөчны жынвыјө мувер-көсса сілос көбрөгјас; васөдінјасын, увтасјасын—мувер-көсса башњајас.

МУВЕРКӨССА ГЫРЫГ БАШЊАЈАС

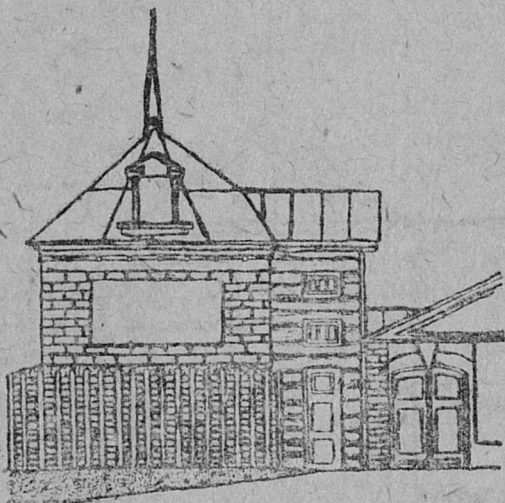
Амерікаын (сілосујтчыныс сені важөнеан-нын кутчі-сісны) сілос вөчны стрөіталөны аслыс сікаса муверкөсса гырыс башњајас. Ылысан візөдны кажітчө зев ыжыд каччаөн: гөгөр асыкалөма көрт асыкјасөн дај пуыс качча қал модааөс. Көрт асыкыс кык торјыс: өтар помнас јітөм-ны зірјөн, мөдарсө віңтөн колана выјөз зелөдөны. Сізі-сө најө абу весшөрө вөчөмаөс: кос поводџајас дырјі качча коемө, женгаслө—сек колө топөдыштны зелөдны а зера поводџаөн—төрмө, ыждө, секі бара лічөдыштөны.

Ывласан красітөны міңсрала краскајасөн, пыщсө оз красітны, а кадыс-кадө—сілоссө лөдтөзыс да сілсс рек-төм бөрас—мыскавлөны, пожјалөны ізвес ваөн. Ізвес ваөн пожјавны колө сы вөсна, медым оз рөзведітчыны ковтөм гагјас, гутјас, лолөјас.

Көрымсө лөдны да сілос ректыны башња јылөзыс лөсөдөма өзөсјас. Өзөсјассө топыда зумгөма-пөдлааөма. Өзөс дорөдыс јылөзыс кајө пос.

Ташдөм сикаса—качча моддаа—сiлос башнајас јона паб-
калөма небыд климата рајонјасын—Калифорнијаын да
лунвыв штатјасас.

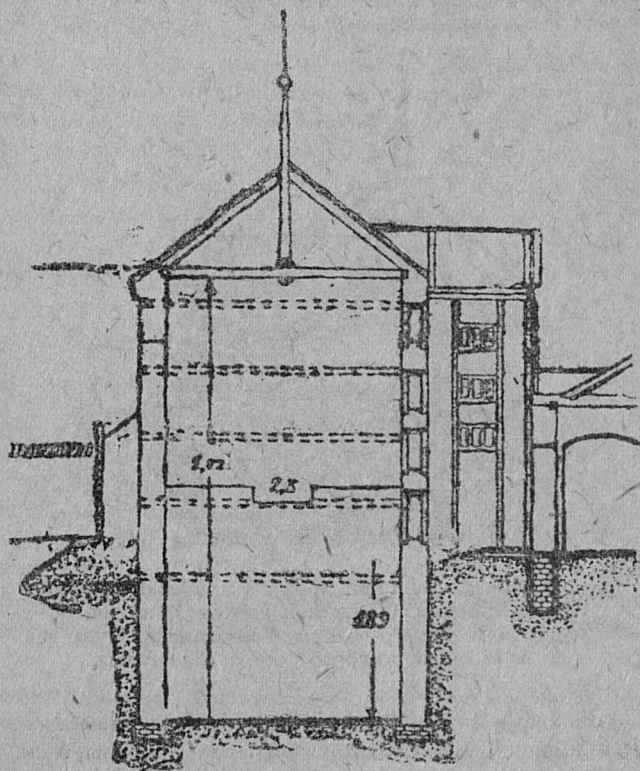
Мiјан условiјөјасын шогманажык вiсконсинскөј сi-
лос башна. Ташдөм башнаыслөн кык етен: ежөма пышкөс-
саңыс i вьласаңыс.

7-d серпас. 164 тонна төрмөна жынвыјө муверкөс-
са сiлос башна. Степыслөн кызтаыс 2 кiрпiч. Стен
гөгөрыс течөма му—башнасо шонтөмаөс. Муыс мед
оз кiссы, доргөгөрсө нөрјөн клячавлөма.

Вiсконсинскөј башна стрөитөны кiрпiч фундамент вылын.
Фундаментсө вөчiгөн струн вескыда мөртөны 5 см. кыз-
та да 10 см. пагта дөскајас—сурөссө етен вөчны. дөс-
кајас кост—30 см. Колө вiзөдны, медем дөскајасыс мi-
чаа вескыда лооны: оз пiңласны да оз пөлынчны.
Сы могыс буржык башна шөрас сувтөддыны стоб да
стобсаңыс өткуза пыкөдјасөн пыкылыны.

Кор сүтсә дөскајас лоо надежнөја крепітөма, заво-
дїтөны ежны: первој пыщкөссаныс, сесса і ывласаныс.
Ежан төслөн (дөскајаслөн) кызтаыс 1,3 см., пастаыс
7-10 см.

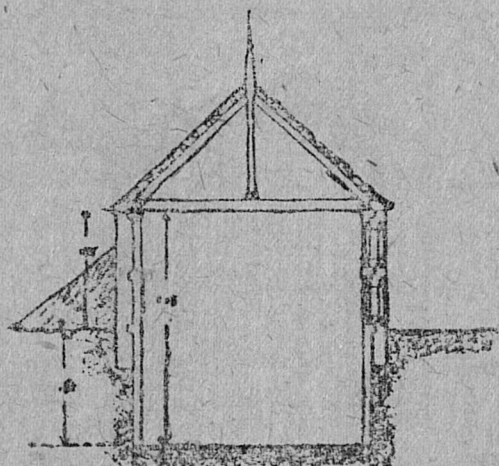

8-d серпас. Сіјө-жө башнаыс шөрі вундөма

Төс ыс коло лоны кос, увјөстөм. Дорьшјассө шпунтуј-
төны, тувјалөны көрттувјөн быд сүтсә дөскаө. Көфид-
жык інтасјасын, шуам көт мїжан Војвылын, пыщкөсладор-

сө ежоны унжык вевгөн да шөра костаc лемөдөны бура сиралөмөн тол. Тазөн башнаыс лоо шоныд, селосыс оз кынмы.

Бевтсө вөчоны көртыо, либө пуыс. Первој стрөпілө-јасөн овјажитөны-јітлөны, сесса і ежоны кык вевгөн вевдорганыс і увдорганыс.

9-d сөрпас. Башна модаа жынвыјө мувер-көсса селос доз (115 тонна селос төрө). Вөчөма ізжыс, пыщкөссө кірпічөн ежөма.

Көрымсө лөдны да селоссө ректыны башна јылөзыс лөгөдөма ічөтік өзөсјас, вевсөны вочасөн-вочасөн тырөм серті, либө рекмөмыс серті. Налы воча летчө-кајө лук.

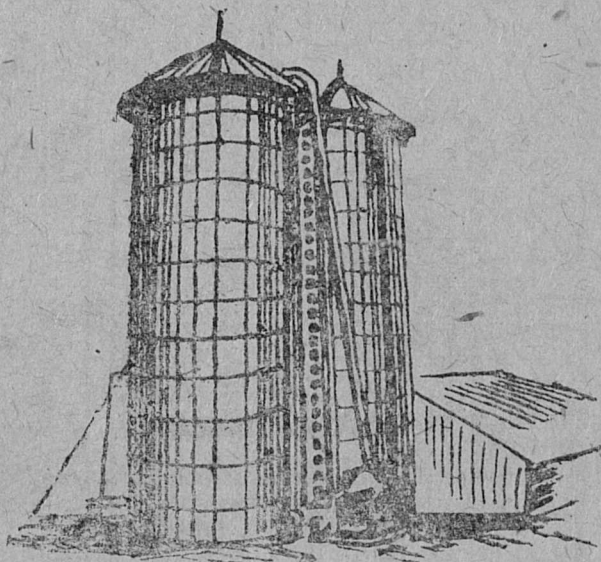
Кызі мі шуім-нін, вісконгінскөј башна шогманажык көзыд інтасјасын, војвылын.

Стрөітігөн, ферт, колө корлыны төдыс мортөс (агроном строітел да с. в.). Абу-кө сөщөмыс, позас агроном індөд куза щөктыны вөчны плөтныкөс.

КУШОМ БЫДАСЈАС СІЛОСУЈТӨНҮ

Сілосујтны позё став васёд турунсё, кёзаёс кёт кёз
тёмёс. Сілосё мунёны быдаслөн став торјыс—заыс,
корјыс, плодыс і вужыс выјён.

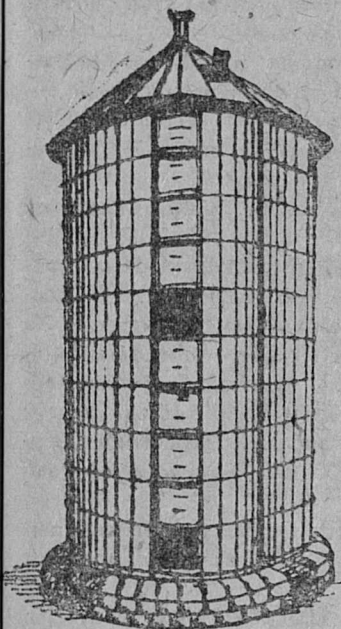
Став сикас чорыд заа лок турунјас—пещёр, осока,
лобоз, јён і мукёд, став шыбласјасыс: капуста лістјас,
картупель кор, корҕеплод лісјас да мыј-да,—ставыс тајё
ачыссама шогмана матерјал сілос вылё.

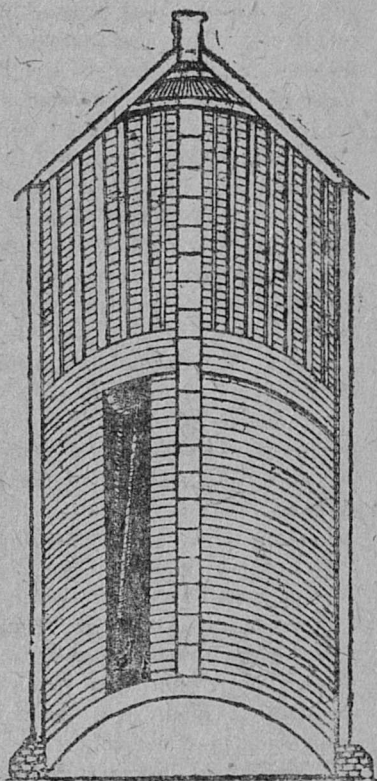
10-д серпас. Качча модаа американскёј сілоснёј башна.
Тацём башнајассё стрёіталёны гырыс совхозјасын да
колхозјасын (коммуна „Геролд“, племхоз
„Ачкасово“ да с. в.).

Сёмын абу шыбласјас сајын делёыс да главнёј смым
лыс сілосујтёмлён. Сілосујтём — медбур ногас бостор
урожај візны. Сілосујтёмён медеща вошёны кёрыманё

пөтөсә веществојас. Клеверлаһн костіғоныс вошө 25%
пөтөс, сілосујтіғон-жө став белокыс — пөтөсә вещество-
ыс — вічмө скөтаы јөв содтөм вылө.

11-д серпас: Кык пөвса стена
американскөј сілос башһа.

12-дс серпас. Кык стена аме-
ріканскөј сілос башһа. Серпас
вылын петкөдләма, кызі кык
пөвса стенјассө вөчөны

Гілосујтігөн вічмёны щёщ мукöд пötöca вешществојас-і, шуам: углевод гілосујтігөн јонжыка вічмö турунöн костöм серті.

Зік та вöсна мі вермам вöдітны мујас вылын јона вына, на пötöca кöрымјас, кодјасöс некущöма оз поз бура коотыјны, шуам-көт подсолнешнык: артмö бура, уна пötöс сылöн ем заас, шлапаас да місјасас, но костыны сіјöс, медса-нын арја дор, некущöма оз поз. А костан-кө,— бара-жö омöл лöö: місјасыс космомысла пыжö пöрöны, а заыс беккод лöö, сöмын пес пыдді ломтысны пондас шогмыны. Гілосујтöмөн подсолнешныкыс став пötöca вешществоö позö вічмöдны скöтлы.

Сізкө, гілосујтöмөн позö бостны ыжыд ыгöда овмöсла сещöм быдтасјасыс-культурајасыс, кодјасöс мі-јан условјöасын некыз мöдногыс оз поз вöдітны. Сіз-кө інö, гілосујтöм ылö колö көзны спеціальной культу-рајас.

Лок турунјаснад да шыбласјаснад, тöдöмыс, ылö он мун.

План серті лööдöм овмöсјас — совхозјас да колхоз-јас — оз вермыны овны кущöм сурö турун быдтасјас ылö надејаөн: колö лöсöдны кöрыма візму площад. Та боксан ыжыд урожај сетана көзајас — подсолнешнык, зөр сора віка, клевер, картофел да мукöд — бурещ мед-коланторјас кöрым база лöсöдöм ылö: сöмын тащöм быдтас вöдітöмөн мі вермам ассыным овмöснымöс бер-гöдны скöтвізöмлан да сетны 3 міллон пуд вузöс ы-јатілетка помасіг кешлö.

Гілосујтöмөн позö іспöзујтны щöщ клеверлыс, пы-рејлыс, муцерналыс, вікалыс да мукöд сещöм сікаса турунјасыс öтавајас.

Медыжыд урожај сетысјас да медпötöca быдтасјас Вöйвывла дорын лöоны подсолнешнык, зөр сора віка, клевер, картофел.

Подсолнечнык — пötöслун сертіыс оз сетчы лунывса быдтаслы — кукурузалы, сетö медуна кöрым

јона ыжыд урожај воо тулысыс-кө да гожом мөд жын-
ыс лоо зера. Міјан војвывла дорын сіјо медколан, мед-
бур быдтас сілос ыло.

Сілос ыло подсолнешнікөс ідралөны кор заыс абу-
на јона чорзөма, лістјасыс вежөс-на, көјдысыс кізер
јөвкод (муртса-муртса модасө бостө). Индыны стөча ку-
шөмжык кадө ідравны подсолнешнікөс, дерт, он вермы:
зеражык воо подсолнешнік дыржыка вежнас олө, а ко-
сөд воо — регыджык.

Подсолнешнөј сілослөн пөтөсыс кукуруза серті еща-
жык: 100 кг. подсолнешнөј сілосын 15 кормөвөј једі-
нітса, лібө өтө кормөвөј једінітсаө мунө 6-7кг. подсол-
нешнөј сілос.

Подсолнешніклөн петасыс оз пов көзыдыс, өткода
терпітө кызі-і міјан војвывса быдтасјас — ід, зөр да м.

Сілосујтөм подсолнешнікөс скөт сојө зев бура. Оз-
өд весшөрө амеріканечјас подсолнушка көјдысө Куба-
ныс нуны: најө бура төдөны кушөм пөлза воо. Подсол-
нушка сетө ыжыд бур — најө і вөдітөны да оз көјдыс
ыло, кызі міјанын, а щук сілосујтөм ыло.

Клевер — бур быдтас сілосујтөм ыло. Сілосуј-
төмө медса-нын зераінтасјасын, клеверлөн вичмө став
пөтөса вешществөјасыс. Кодлы удајтчыліс зера поводда
дырјі ідравны клевер, лібө сор арөн клеверлыс өтава-
сө турун ыло да сіјө-жө мортыс-кө мөдпөрјаыс сешөм-
жө поводданас клеверсө сілосујтіс — сіјө ачыс ас сіннас
качаліс клевер сілосујтөмлыс коланлунсө. Пөтөс серті
клевер подсолнешніккөд өткод. Мі чорыда надејтчам,
регыд кадөн став колхозјасас клеверөс пондасны сіло-
сујтны: секі ещажык вошө пөтөс, ещажык вошө кад ід-
ралөм костөм ыло.

Картопелыс сілос бура-жө артмө. Војдөр вөлі
сілосујтөныжык мыјкө вөсна-кө картопелыс оз шогмы
төвјөдны: кынмыштөма, сісмышталөма, том вөснаыс і с. в.
Гырыс овмөсјасын — колхозјасын да совхозјасын — скөт-
лы вердан картопель щук колө сілосујтны.

Поревізан овмөсјасын, напірмер, көні медбур көрым лыддысө картопел да көні вердтөзис војдөр картопелсө пуоны — картопел візны колө сілосујтөмөн. Медым ескө картопелыс артмис бур сілос да пөтөсыс ез чін — сілосујтігөныс картопелсө пуодны жынвыјөзис. Картопел сілосујтөны көзидөн.

Картопел позө сілосујтны путөг-і, сөмын секі посніа шыщсө да бура трамбујтчө-топөдсө. Көрымыс артмө бур, сөмын, дерт, омөлжык-жө пуыштөмөа. Сілосујтөм картопел сілос дозјын бура вічмө гожөмын, төлын і тулысын, бурещ сіјө кадјасын, кор сілосујттөг, гуын лібө көбрөгын візны шыктөг оз поз. Шыкас-кө, пөтөслуныс јона вошө.

Тыква өс сілосујтөны кілкөд, шырөм ізас да мукөд сешдөм сікас чорыд көрымјаскөд сорөн. Но позө сілосујтны і өтнасөнсө, сортөг. Куш өтнасөнсө сілосујтігөн бөрјөны вотөмјассөжык, вотөмјассө — томјассө — буржык вердны скөтлы лібө сілосујтны чорыд турунјаскөд сорөн.

Сілосујттөз тыкваөс посніа шыщөны да топыда топөдөны-трамбујтөны.

Тыква сілослөн пөтөсыс ічөт, но урожајыс воө зевыжыд: өті гектарыс 2.000 кормөвөј једінітса. Ыжыд урожајјас візны буржык сілосујтөмөн.

Лісјас да корјас градыв пуктасјаслөн да корне-плодјаслөн зев-жө бур сілөсујтан тор. Сілөсујтны најөс позө сорастөг, өтнасөннас, сөмын колө візөдны мед мұыс јона оз вескав да лөдтөз војдөр шыщыштавны. Дерт, сешдөм васөд матерјалыс јона пөтөса сілос өз артмы сіјө шыбласјасыс.

Гумна вывса көрымјас — кіл, жуг, ізас да мыјда көні сіјө уна чукөрмө — колө-жө сілосујтны. Сілосујтөмөн сіјөјас небөоны, сојанажыкөс лооны. Откымын һанјаслыс жікісө вердігөн мөсјаслыс сувсө јона режөд-лывлө. Сілосујтөмөн сешдөм чорыд зіјасыс (жікіыс) небө, чөскаммө, артмө һан дука көрым.

Міжан војвывладорын гумनावивса көрымјас сілосујтны колө јона чорыда кутчісны.

Њебыдлік да чөскыд көра шомакод сілосујтөм жуг лібө ізас, мөсјас сојоны унаыс буржыка і унжык сілосуттөм дорыс.

Но—медым гумनावивса көрым сілосујтігас ъебѣис, колө сілосујтігөныс көтөдны да сіз, медым ваѣөдөмыс сылөн вөлі 60-65% мында.

Кызі тајөс вөчны?

Татчө бурещ вооны отсөгвылө ешапөтөса васөд көрымјас—капуста ліс, галан да корњеплод корјас да с. в. Најөс ковмөнмында сорөмөн гумनावивса көрымјас көтасөны, артмөны бур условіјөјас көзыдөн сілосујтны да молочнокіслөј брожењөлы бура мунны.

Уна-ө пуктыны кіл-жуг пыщкө васөд көрымјас, ме-дым артмис бур сілос?

Оз ков вунөдны, мыј сілосујтан массыин васөд колө лоны 65-70% мында, ваыс көт і унжык лоө—сіјө оз ло омөл. Сөсса, мі төдам мыјещ васөдөс ізас да кіл-жуг (12-15% гөгөр васөдыс наын), сізжө төдам і градыв пуктас көрјаслыс васөдсө. Сізкө, мі вермам стөча артавы мыјещөн колө сорлавны қос көрым васөджык-јаскөд, медым сілосујтан массыислөн ваыс лоі 65—70% өз. Практика серті позө шуны со мыј: сілос артмас бура, сорасас-кө бостам өті муртөса лыд (весовая единица) градыв пуктас корјас да жымында, лібө јешщө буржык—һолөд паж ізас да кіл-жуг. Сізкө, өтік центнер васөд көрым вылө колө бостны 25-50 кгр шыщөм ізас лібө кіл-жуг.

Сөсса-өд бара сорасыс көрым серті пондас ладмыны. Овмөсын-кө, шуам, чукөрмас уна градывпуктас корјас да лістјас, секі најөсжык і лоө сілосујтны.

БЫДТАСЈАСӨС СІЛОСУЈТНЫ ЛӨГӨДӨМ

Быд пуктас сілосујттөз шыщөны, медым сілосыс јона топыда топалас. Шыщөны көрым серті; көрымыс-кө јона

заа да јешщö гырка заа, секі јона щыщöны, небыда-
кö—омöлжыка.

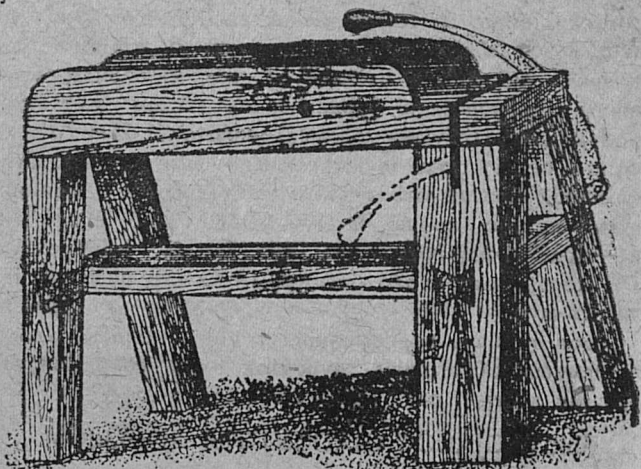
Поснід капуста місјас, градывв пуктас корјас, неры-
нік öтавајас да мукöдсикас сешöм небыд посні турун-
јас позö сілосујтны щыштöг. Тыква да свеклö щыщöны
посніа.

Гырыс корјас колö щыщны, медым куҕтаыс налөн ез
вöв ыжыджык 5-8 см, ташöмнас јонжыка топалö.

МЫЈÖН ЩЫЩНЫ

Щыщöны уна сикас торјасöн: черөн, лечыд көртзы-
рөн, ізас шыран машинајасöн-і.

Öтка овмöсјасын ешанік көрым позö щыщны черөн.
Щыщігөн гу пöпöрегыс пуктöны кызкод пощ лібö кер-
пом да сывылын і кералöны; щыщöм туруныс летчö
вескыда гуас. Ташöм ужалан ногасыд, герт, пöлјас сама,
сöмын шырсан машинајастö лöсöдтöг лöö-на і сіјөн пöл-
зүјтчыны.

— 12-д серпас. Асвöчöм ізасшыран. Ташöм ізасшы-
раннас шыроны көрым посні гујасö лöдігөн.

Разнөј сікас солomorphicкајасөн ужаломыд — сіјө-нын ыжыд восков возө, техникалаң, ужалан ногас бурмөдөм-лаң. Крестана овмөсјасын щөкыда паныдаслывлөны асвөчөм ізасшыранјас важ чарлајасыс, лібө важ косајасыс. Кызі вөчөма сешөм асвөчөм ізасшыранјассө, позө аңыны 16-d серпасыс.

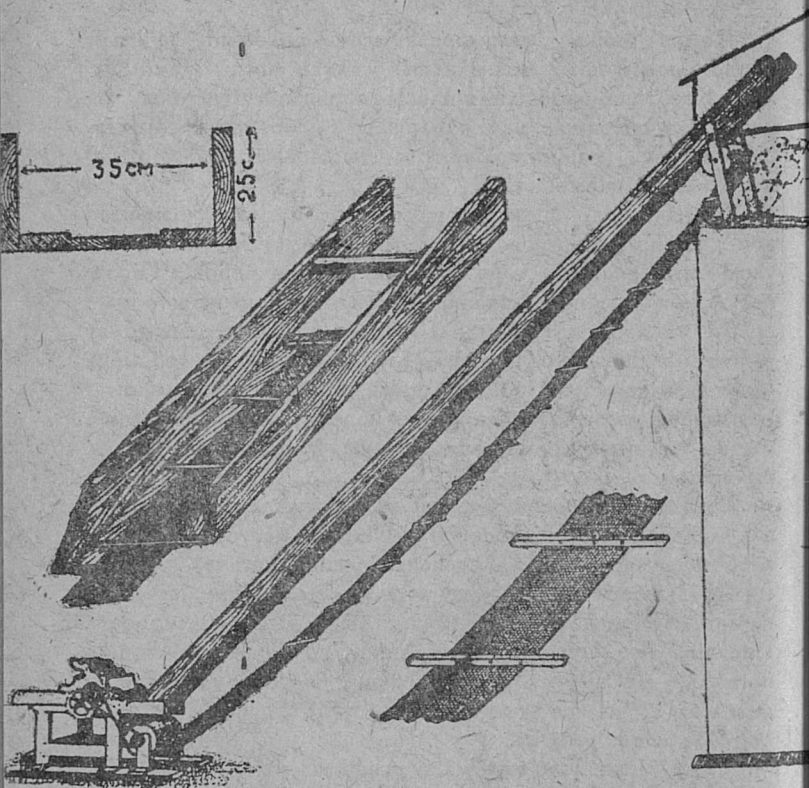
Сөмын, колө шуны, тащөм асвөчөм ізасшыранјасыд абу производітелнөјөс, медса-нын, жор чорыд заа быд-тасјас лоө шыщны. Секі буржык ужавны черөн. Гөгөр-воана, мыј асвөчөм ізасшыранјасөн позө шыщны сөмын посны гуө лөдмөн көрым 8-10 тонна төрмөна, ыжыд гу тыртігөн да полубашнајасө, лібө 15-16 тонна төрмөна сілос көбрөгјасө лөсөдны-шыщны көрым асвөчөм солomorphicкајасөн, весіг заводскөј солomorphicкајасөн, оз-нын шогмыны: ізасшыран машинаөн шыщны 10-15 тонна көрым он вермы.

Неөті солomorphicка, кодөн мі өні ужалам, колө шуны, абу ладмөдөма (пріспособітөма) вөлөн бергөдлөм вылө, лібө кущөмкө мукөдеікас механическөј двігатель ужөдөм вылө. Сывөсна весіг ізасшыран гырыс машинајас еща вермөны вөчны, і—мыј мед омөлыс—вывті жугласөны. Практика вылын лоі-нын відлалөма уна быдеікас—коннөј прівода-і механическөј двігательөн бергөдлана—солomorphicкајас, но на пыщкыс некод прамөја оз шогмыны сілосутан көрым шыщны.

Став сікас солomorphicкајас пыщкын медшогмана Бенталлөн солomorphicка.

Сіјө солomorphicкаас позө ладмөдны јона вына двігатель, производітелностыс вылын (вылынжык амерікаса „ОНҖО № 9“ солomorphicка дорыс).

Бенталлыс солomorphicка механическөј двігательөн ужалөм вылө јона крепітөны, мед некущөма некыті ез легзы, ез вөрөшітчы. Фордзон сістемаа тракторлы тајө солomorphicкаыс кокны лоө, сы вөсна сылы кык солomorphicка домалөны: валсаңыс (чорссаңыс) өтарас і мөдара.

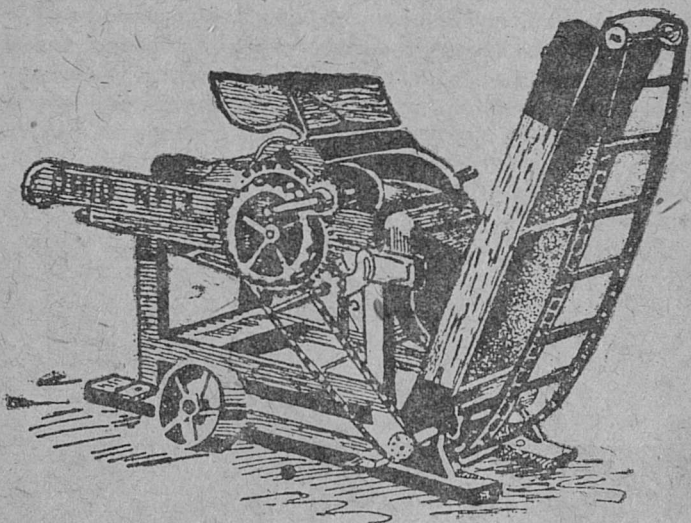

14-d серпас. Колесніковлөн сілос лепталан елеватор. Шуга-
ладор вевдор пеләсас жөлөбүслөн модаыс поперекног вундөм
сертыс, сы увтын жөлөб модаыс. Шөрас індөма кызі елева-
торыс ужалө.

Незыжыд башнајас лөдмөн поңо, ем-кө, ужавны кык
вөв вына новлөдланыд двігательнө. Лучкі сөталөмөн-кө
сөщөм двігательнас поңо щыщны тонна мында көрым өві
часөн. А бур сөталыс сажадуна . ем: бур сөталыс маші-
налыс производітелностө вермас кык мында і куім
мында кыпөдны.

Медым ізас шыран сетіс ыжыд производітелност, колө мічаа да рөвнөја сетавны.

Сеталыгылы колө ужавны сіз, медым пуртулас көрымыс воіс буреш гөрш тырыс да пыр өткода рөвнөја: небыджык-кө көрым воо—пожо өдәдчыштыны, чорыд зајас-кө вескалісны—назмөдчыштны.

15-д серпас. Сілосшыран шредер, сілосујтан көрымсө шырігөн шредерсө бергөдлө кушөмкө механической двигател.

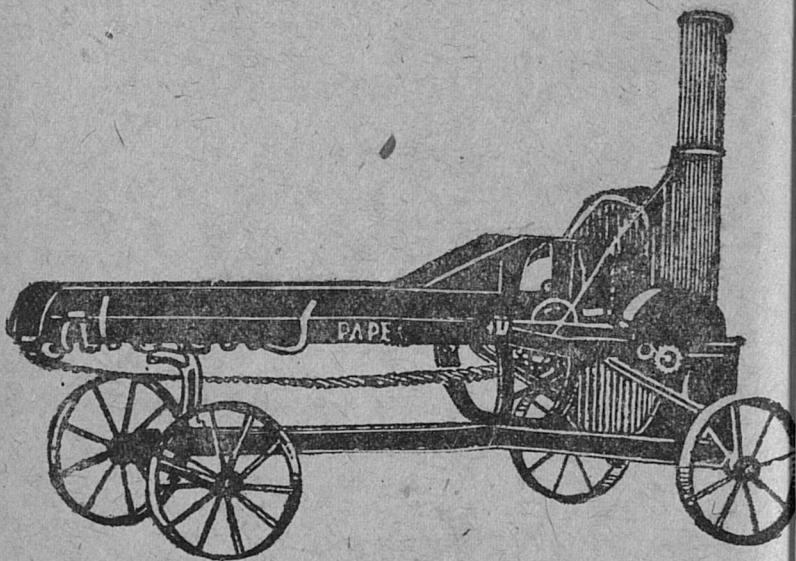
Подсолнешнік шырігөн подсолнешнікылыг шлапјассө воргаөдыс вочасөн-вочасөн заыскөд сетавны да колө візөдны, мед некушөма најө өтілаө оз чукөрмыны да ез табанітны пуртсө, пуртыслөн горшыс моз вінды.

Сесса—медым кыпөдны производітелност—пызансө колө лөсөдны жөлөбыслы вескыдладорас сіз, медым пызан пөвјыслөн шујгаладор кромкаыс буреш вөлі ладмөма вескыдладор жөлөб щөкаас. Сіјө пызан вылас воо жөлөбөд мунан көрымыс сеталыг кіө. Сізкө, сіјө пызан

вылас пуртулө оујан көрымыс ладмөдчысөө да, тајө ин-
дөдыс лоо шук пыдди пуктана.

ШЫРӨМ-ЩЫЩӨМ МАССАӨС СІЛОС ДОЗЈАСӨ ЛӨДӨМ

Лөдөны-кө, шуам, сілос гу лібө полубашналыс му-
пысса жынсө, секі серт кокнід ужавны: көрымыс ачыс
летчө уддорлаңыс, сөмын колө јөткыштаввы (ізас шы-
щан машина лөсөдөсө зік дорас мед пырыс-төм-пыр масса-
ыс летчис ачыс).

16-d серпас. ПАПЕК тіпа сілосорезка. Тащөм сікас машинајассө
міјан заводјасын вөчөны-і.

Муверкасса башнаө көрым лөдны лөсөдөны елева-
тор. серт бур, вөлі-кө пневатическөј (сынөдөн кыскан)

елеваторјас, но на јылыг вісталам воґынжык. Тани мјанлы јонжыкасö колö тöдмасны öтi сiкас зев прöстöј елеваторöн, кодöс позö лөгöдны быд овмöсын.

КОЛЕГНИКОВЛÖН СІЛОС ЛЕПТАЛАН ЕЛЕВАТОР

Колегніковлөн елеватор (1915-d воын вöчöма) зев прöстöј, донтöм дај ужвылас зев лада. Ташöм елеваторсö вермасны, дај колö, лөгöдны быд ыжыд колхозын, көнi сiлосујтчöны башнајасөн. 14-d сеппасын зев гөгөр-воана петкöдлöма елеваторлыг деталсö, сывöсна јонасö ншöмла-i гiжнысö (вiзöд 38-d лiстбок).

Ташöм елеватор кынзi емöс јешшö спецiалнöј сiлосорезкајас елеваторјасөн, кодјасөн öтпырјаыс шырöны i лепталöны вевдорлан көрымсö. На пышкыс медбурјасыс ОНЈО тiпа шредер да ПАПЕК тiпа сiлосорезка. Бөр-јаыс—пневматическöј, вундалöм—шышöм сiлос массасö вевдорлан кыскö сынöдөн трубапыр.

МЫЈЕШ ВАСÖД КОЛÖ ЛОНЫ СІЛОСУЈТАН КÖРЫМЛЫ

Сiлосујтан массаын ваыслы колö лоны 65-70%. Кöрымыс көттадорыс i лапыджык (васöджык) лöö, та вöсна оз шык, а косжык-кö вермас шыкны. Медым стöчажык артавны сiлосујтан көрымсö косöд-васöдсö, колö со мыј тöдвылын кутны.

Кызi мi тöдамö-нын, сiлосујтчiгөн ужалыг молочно-кiслöј бактерiјажас көрымлыс сакарсö пöртöны јövшомö. Но медым тајö ужсö вöчны буржыка, медым сiлосујтан көрым пышкас вöлi кокнiда сылыс сакар 4% мында не ешажык. Ешажык-кö сакарыс, шуам сöмын 1-2%, сек-сiлос артмö омöл.

Сiзкö, 70% мында ваыд бурсö сетас сöмын секi, кор көрым пышкас ем уна кокнiда сылан сакарыс, выјөн лапыд көрымыс оз вермы чiнны сылыс мынтасö, сакарыс-кö тајö сертi ешa, 3-4% улöжык, секi-нын колö вaсö чiнтыны, космöдыштны. Емöс сешöм турунјас i пук-

тасјас (сакар свекла), кодјас пышкын ем уна кокныда сылыс сакар, сешдөмјассө позө бостны көт ваыс унжык 65-70%-га, і мод ног, смөс сешдөм көрымјас, кодјаслөн ас пышкас сешдөм сакарыс зев еща (прөстөј турунјас), секі позө сөдтыны мыјкөмында сакарнөј свеклө; тајинас мјан көрым оз щык көт лапыдыс 65-70% мындага вылынжык.

Кызіжө артавны васөдмындасө көрымыс? Кызі позө төдмавны, мыј тајө көрымас 65-70% мында ваыс?

Тајө позө төдны со кызі.

Бостоны 10 килогр. ул турун, лібө мукөд сікас сілосујтан көрым да крутөја костоны лібө пачын, лібө жар шонді возын. Космөм бөрас-кө туруныс чінө бурөщ жынмындаыс, інө көрымыс шогмана лапыд. Позө төдмөдны і сіз: бостоны сілосујтан материал кырымтыр да песовтоны бураңка: песовтігас-кө чөздөм ваыс оз војтав—бур, бурөщ шогмана лапыд көрым, а војтавны-кө пондас—колө костыштны.

СІЛОСУЈТАН КӨРЫМ ЛӨДӨМ

Щыщөм-вундалөм көрым сілос дозјө течөны мыј верман топыда, талалөны кыксьн кујмөн, лібө унжыкөн көрым серті да јөз лыд серті. Паскыд траншејаын позө талавны вөлөн, лібө тракторөн новлөдлыны пуысвөчөм каток. Колө візөдны, медым көрым лөдігөн көрым пышкас некущөма му ез вескав: муөс сілос скөтлыс зон-візасө вермө торкны.

Сілос лөдігөн колө төдны јешцө со мыј: зев щөкыда сілослөн дөргөгөрыс бакшасө, мукөд дырјі весіг паскыдакода—20-40 см. паста. Тајө артмө со мыј вөсна: көтөдтөм кос етенјасыс ас пышкас кыскөны көрымыс васө сетчөз, мыј дөргөгөрас ва пыддыс вескалө сынөд да лөө условіјөјас бакшасөмаы артмыны.

Медым тајө оз лө, сілос дозлыс дөргөгөрсө—етенсө—мічаа кіскавны пөжарнөј машінаөн, лібө ічөтжык-кө дозјыс—прөстөј лејкаыс. Нінөмөн ежтөм муа етенјассө

кіскалөны лун кујим-нол возыв: топыд да кос сојод
грунтыд дыр оз котас да сы вөсна. Сөмын доргөгөрсө
бура көтөдөмөн позө заводитны лөдны; лөдигөныс бара-
же вочасөн-вочасөн көтөдыштавны.

Кірпічнөј, бетоннөј, весіг цементалөм сілос-дозјас го-
жөмын зев-жө јона космөны: најө бураніка көтөдтөг сі-
лос лөдны оз позө заводитны.

Сізкө, сілосујтігөн колө: 1) сілос массаос топыда
топөдны-трамбујтны, кымын ічөт да маз дозјыс—сымын
јона да топыда; 2) сілос дозјаслыс-гулыс, траншејалыс,
көбрөглыс, башналыс—доргөгөр етенјассө мічаа көтөд-
ны ваөн лөдтөзыс і лөдиганыс.

ВЕВТӨМ ДА СІЛОС ВЫЛӨ ГРУЗ ЛӨДӨМ

Сілослөн медведор слөјыс јона пөсавлөм вөсна то-
пыда пуксө-топалө, сывөсна пыржык чукјөн лөдөны.
Пуксөм мыгт јешцө-на талалөны да бара выл слөј лө-
дөны. Кор-нын доз чукја лоө, топыда тупкөны көтөдөм
шырөм ізасөн 18-27 см. кызта слөјөн.

Вевт вылө ізас бөстөны сөстөмөс; ваөн кіскавны
колө буржыка, сөмын мед чукөрсыс ез-жө візывт-а. Лун-
мөд мысв сілоссө бураніка талавны-топөдны, сізі вөчны
быд лун час жын лібө час дырнаөн, кытцөз сілосыс
дыгдас пукынысө. Гырыс сілос-башнајасын сілос вы-
лас некуцөм груз оз лөдны, а сөмын бура топөдөны
трамбујтөны да тупкөны—„пробкаалөны“; зев лоас бур.
тупјан-кө јона көтөдөм өмөлік су бөжөн. Көтасөм су
бөж јона полдө, чужө да артмө јона топыд еж, кыті
сынөдыд некуцөма-нын оз пыр.

Поскы гу вылө груз лөдөны секі, кор сілосујтөм кө-
рымсө көсјөны візны дыркод, төвшөрөз, лібө тулысөз.
Грузитөны со кызі: сілос вылө гу лібө траншеја доргө-
гөр серті лөсөдөны пу пөв, сөсса вылас гырыс ізјас,
лыа мешөкјас, лібө муөн тыртөны: кымын кызта течан, сы-
мын бур, сымын топыда сілос топалас.

Таці тупкігөн шырөм ізасөн вевтөныны оз і ков (һинөмла).

Тажон і помасоны сілос лөсөдан ужас. Воэовыло сілос ас бөрса некушом дөжөр оз кор.

ЈОНА УЛ ДА ЈОНА КОС КӨРЫМ СІЛОСУЈТӨМ

Воэынжык мі шуім-һин, мыј сілосујтан көрымын колө 65% ва, но овмөсын щөкыда овлоны васөджык көрым-јас, шуам: капуста ліс, галан да корһеплод корјас, картупель кор да с. в.

Мыј накөд вөчны? Поэө-ө сіјөјасөс сілосујтны?

Серт-жө, поэө. Сөмын на дорө колө сөдтыны (накөд сорлавны) кос көрымјас: кіл-жуг, шырөм ізас, піпу—кызпу лісјас да сымында, медым васөдыс лоі бурещ 65% мында.

Капуста лістын ваыс 90%, а ізасын да кіл-жугын—12-14%. Та серті і сорас вөчөны: кіл-жуг бөстны све-жөј капуста ліст-сөкта сертіыс жын мында (1 паж кіл-жуг, да 2 паж капуста) поэө бөстны кіл-жуг лібө шырөм ізас сөмын өті паж, а капуста ліс кујім паж: секі сілос артмас сізжө бур.

Лөдтөз војдөр капуста ліс шыщөны солонорезкаөн лібө зырјөн, сөсөа гуас көрт вілаөн мічаа сорөны кос-жык көрымјасыскөд. Шыщөм ізас лібө кіл-жуг васөд көрымјаскөд сілосујтан дозрын колө лөсыдїка сорны көрт вілаөн лібө мукөд торјөн, сөсөа бурыныка топөдны-талавны. Капуста да галанка ліс сорны поэө шыщөм ізаскөд лібө кіл-жугкөд дозјө лөдтөз. Шырөм ізас сөра-са капуста сілос зев чөскыд, мосјас сіјөс јона азыма сојөны.

Јона кос көрымјас сілосујтігөн-кө капуста лісјас да мукөд сөщөм васөд көрымјас абуөс, секі коскөрымјассө коланавыјөз көтөдөны ваөн.

КОР СІЛОС ДАГМАС ВЕРДМӨНӨЗ

Корсаң сілос дасмас скөтлы вердмөһөз. Сілосујтігөн унжык көрым вердны поэө заводітны шоммөм помас-тө-зыс-на. Солалөм өгурчі тај көв кор—солалан луннас

көт, аскінас көт, төлыг мыгт көт—гој, зік өткод. Сіло-
сид сешдөм-жө: позө кор гаж вердчыны. Сөмын оз поз-
вердны кык-кујім вежон мыгт бобовөј—,клевер, луцерна—
быдтаса сілосөн.

СІЛОСӨН ВЕРДЧӨМ

Сілос вердөны лыстыг мөсјаслы да кукањјаслы. Сі-
лосөс јона сојөны ыжјас-і.

Сілос сојны мөсјас регыд велалөны, пөштї первојја
сетөмсаңыс-жө. Овлө, ыждалыштөны код, но секі колө
прімітны енергічнөј мерајас, медым бостчасны ыыл кө-
рым діно: сы вөсна кос көрым сетөмыг зікөз дурдыны,
сетны сөмын сілос соалыштөмөн. Оз ков велөдны
скөтөс сілос сојны кушдөмкө ына көрым сорасөн, сілос
вердчө торјөн сізжө, кызі вердөны өтруб, жмык да пыз.

Мыјдтөм гаж сојмөн сілос, кызі і мукөд көрымјас,
оз сетны. Лыстыг мөслы суткіөн кыкпөрјаыс сетөны
16 кілограмм, јона лыстыг ғырыг мөсјаслы 24,5 кг.
кујім пөрјаыс, ыетелјаслы—8 кг.. а вога ғырыгжык ку-
кањјаслы—4-6 кг. Вога томжык кукањјаслы сілос оз сет-
ны. Ыжјаслы сетөны 1 кг. суткіөн.

Ыжыдтыра мөсјаслы да кукањјаслы сілос сетігөн сі-
лос пышкө пуктыштөмы мел пыз 2-3 пањ суткіөн. Кука-
настөз төлыг лібө төлыөөн жынјөн мыгт сілосөн оз
вердны. Сілосујтөм картупель, галан да клевер позө
вердны порејасөс-і, најө бура-жө сојөны.

СІЛОСЛӨН ПӨТӨСЫС МУКӨД КӨРЫМЈАС СЕРТИ

Сілослөн пөтөсыс зік-жө морков да мөс свекла
мында. Сізкө, морковөс, свекләөс, турунөс і мукөд чо-
рыд көрымөс сілөс вермас вежпы ына көрымјасөн.

Тайө таблітсаын петкөдләма унаө сілос колө разнөј
өкас көрым једенітсаө.

Өтi кöрым жединтсаö мунö:

Картапел	3—4 килограмм,	луцерна	8 кгр.
подсолнешник	6—7	„ жом	9 „
клевер	7—7	„ Тыква	9—10 кг.
свекла кор	8	„ с у	10—11 .

Гiлос ректан правiлöјас.

Гiлосујтчöм кöрым перjöны быдлун бурещ сымында, мыјдта сiјö колö скöтлы лун кeжлö. Унжык-кö перјан да колö-кö сiјö вöј кeжлö, картаын дурк сынöдкöд öтлаасi-гöн регыд щыкö.

Сынöд вескалöм вöсна вермö щыкны сiлослөн вевдорја слöјыс щын-i, пондан-кö боставны уна лун космöсөн, лiбö кöт-i быдлун да јона ещаөн. Бостны сiлöс колö рöвнöја став пагта кодыс да быд лун ещавылö 3 см. кызта слöј, жаржык дырјасö 5-10 см. кызта.

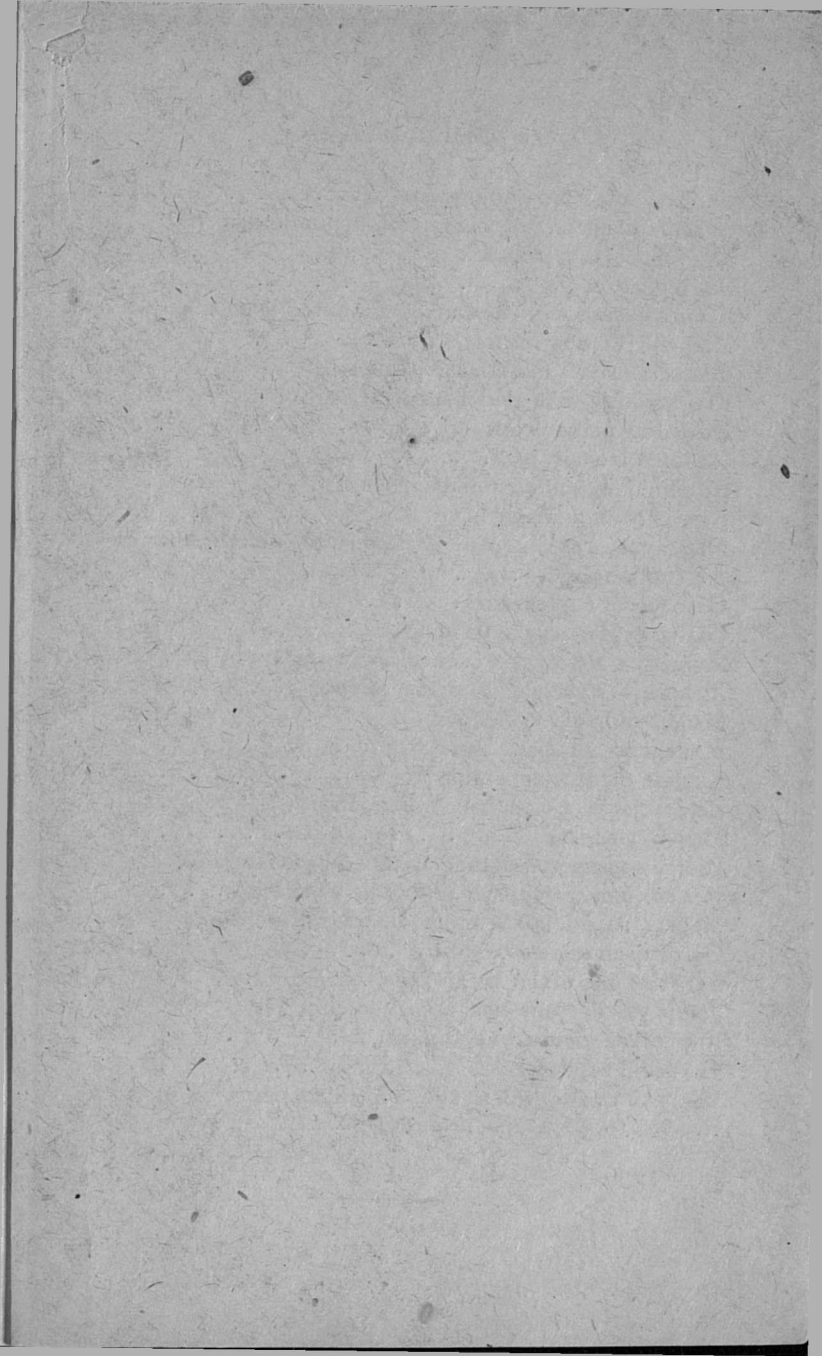
Тајö торсö колö пыдди пуктыны сiлöс доз лöсöдi-гöн, медым стöч тöдны кушöм диаметра сiлöс доз лöсöдны.

Сiлöс бостигөн некушöма оз поф гудјысны сiлöс пышкын, лiбö кодарсаңкö öтарбоксаң перјавны. Мыј вöсна-кö сiлöс вердöмыс лöö дугдыны дыркод кeжлö, секi колö мiчаа талавны да тупкыны топыда. Мукöд дырјi мöдпöв вевттигөн (тупкигөн) ковмывлö ваөн кiскыштавны.

Кызи сiлосöс вiзны кынмöмыс.

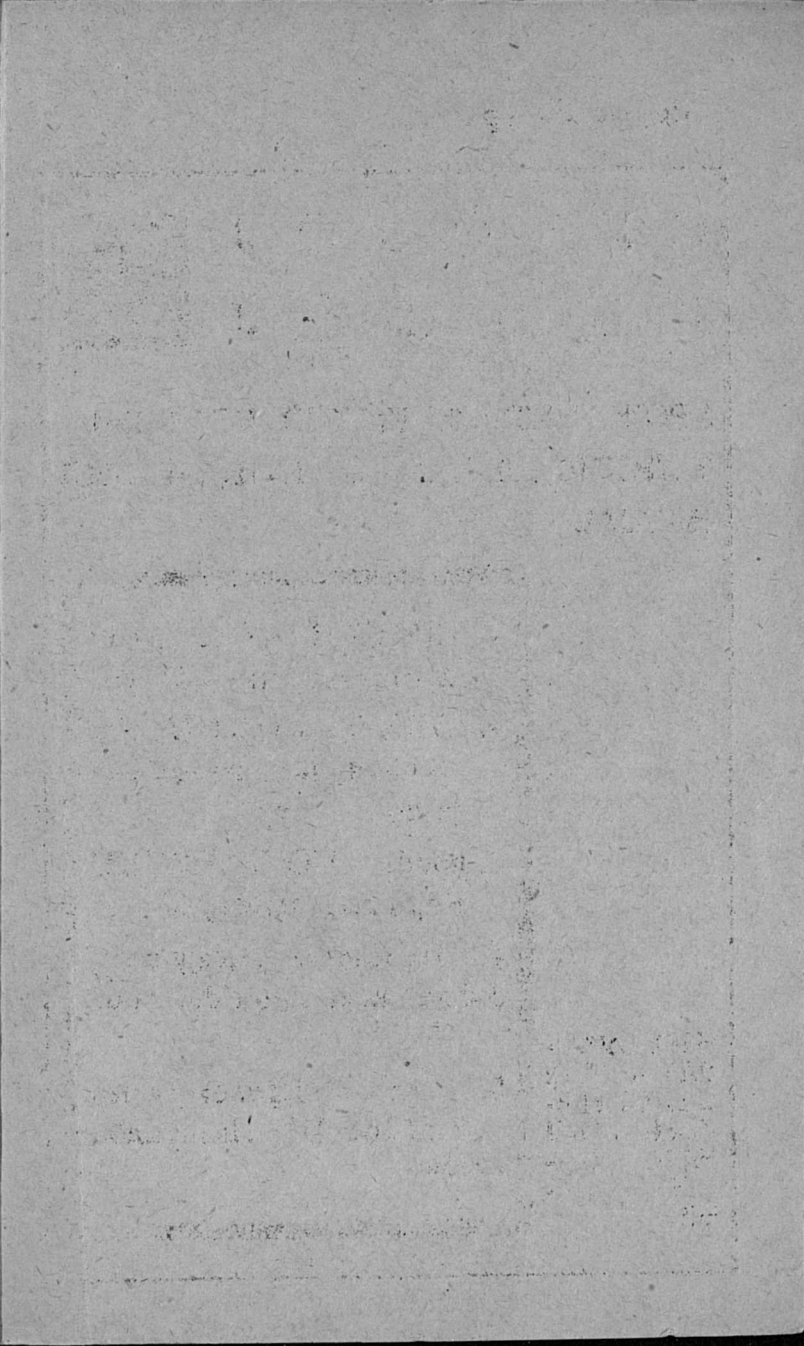
Јона кöзидјас дырјi сiлослөн вевдор слöјыс вермö кынмыны. Кынмöмөн сiлöс, кызи кöрым, оз щык. Сöмын вердтöз вöјдöр непремeннö колö сывдны. Омöлыс сенi, мыј кынмылöм сiлöсыс сывдöм бöрас регыд щыкö. Другöн-кö сывдан колöм серти унжык сiлöс сiјö вермас зi-кöз щыкны.

Но кöт мыј, а сiлöс кынтыны некушöма оз поф. Лoас бур iзас вывтiыс-кö јешщö тупјам неыжыд кујöд слöј-öн, секi сiлöс кынмыны оз вермы.

ЈУРИДАЛЫГ

Скѳтлы лѳсѳdam јѳн кѳрым база	3
Гѳлослѳн коланлуѳн скѳтвиѳѳм бурмѳdѳмыѳн	"
Мыј сѳјѳ гѳлосујтѳмыс	6
Бактерѳјалѳн уж	"
Шѳныd да сынѳd вежлалѳны бактерѳјажасѳс	"
Мыј сѳјѳ гѳлосујтѳмыс	7
Гѳлослы колѳ шѳммыѳны јѳвшѳмѳн	8
Кѳзѳ ужѳdны сѳмыѳн јѳвшѳм гагјасѳс	"
Кѳзыdѳн гѳлосујтѳм	9
Пѳсѳн гѳлосујтѳм	11
Кѳзыdѳн алѳ пѳсѳн гѳлосујтѳны	12
Кызѳ пѳсѳн гѳлосујтѳны	14
Мыјла гѳлосын кѳрым чѳзырѳз оз шѳммы-ѳѳ оз- сѳммы-ѳѳ	15
Гѳлосујтчан пракѳѳка	16
Гѳлос гулѳн ыжда да форма	"
Мупыщса да муверкѳсса гѳлос	18
Жыѳвыјѳ муверкѳсса гѳлос кѳбрѳг	22
Мыјѳн бур гѳлос кѳбрѳг	25
Муверкѳсса гырыс башѳјас	26
Кушѳм быдтасјас гѳлосујтѳны	30
Быдтасјасѳс гѳлосујтѳны лѳсѳdѳм	35
Мыјѳн щыщѳны	36
Шырѳм-щыщѳм массаѳс гѳлос dѳзјасѳ лѳdѳм	40
Келесѳѳковлѳн гѳлос лепталан елеватор	41
Мыјещ васѳd колѳ лѳны гѳлосујтан кѳрымлы	"
Гѳлосујтан кѳрым лѳdѳм	42
Вевтѳѳм да гѳлѳс вылѳ груз лѳdѳм	43
Јѳна ул да јѳна кѳс кѳрым гѳлосујтѳм	44
Кѳр гѳлос дасмас верdмѳнѳз	45
Гѳлосѳн верdчѳм	"
Гѳлослѳн пѳтѳсыс мукѳd кѳрымјас серѳѳ	"
Кызѳ гѳлосѳс вѳзѳны кыѳмѳмыс	45

доныс 30 ур.

КОМИ-3

2-1289

35084-

С У 3 Ö d Ö J

Л Ы d d Ö J

УРОЖАЈ ИДРАЛІГ КЕЖЛӨ КОМИ ИЗДА-
ТЕЛЬСТВО ЛЕҢІС СӨ КУЩОМ ВЫЛ
НЫГАЈАС:

1. ПОҢЕХІН — Ударнөја
пуктам турун — 11 ур.

2. ОБКОЛХОЗСОЈУЗ
— Программа гожса уж-
јаслы — 7 ур.

3. проф. БОГАЈЕВСКИЈ
Көрымјас сілөсујтөм.

4. „Пјатілетка решајушщөј
3-дво“ нима зајом дон бост
төг

5. Урожај ідралөм јылыс
ВКП(б) ЦК Пленумлөн
шуөм.

НЫГА СУ3Ö-
дАН АДРЕС:
СЫКТЫВ-
КАР, КОМИ
НЫГА ЛЕЗА-
НИН, МАГА-
ҢИН.